

Utdanning
Nr. 10, 1. november 2024

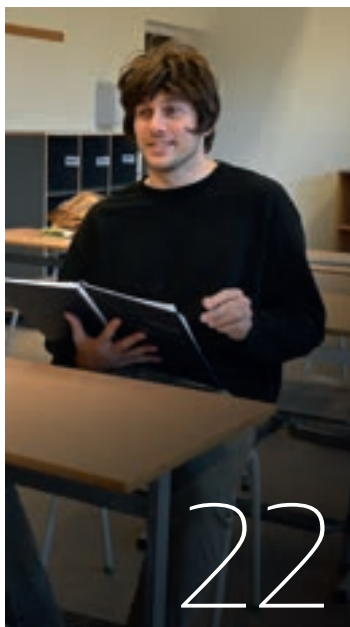
A photograph of a group of students in a greenhouse. In the foreground, a young boy with brown hair is looking intently at a tomato plant in a red plastic pot. Behind him, a girl with glasses and a boy with blonde hair are also looking at the plant. The background shows other plants and the structure of the greenhouse. The lighting is bright and natural, suggesting daytime.

Vokser på plantestell

INNHOOLD

Rop, hulk og ugagn

Rabiate fedre, gråtende mødre og rampete elever. Lærerstudentene fra Høgskolen i Østfold fikk bryne seg på litt av hvert i rollespill.

Kaospiloten

– Berit kom med en naturlig autoritet vi ikke hadde opplevd før, sier artist Ingrid Bjørnov (bildet) om sin favorittlærer Berit Therese Østereng.

Velger bøkene selv

Elevene ved Godalen videregående får krype ned i saccosekker i skoletiden for å lese fantasy og krim.

Petit: Barn i ei anna tid

Når eg tenkjer attende til mine første år og det eg vaks inn i, slår det meg kor mykje ein tok til seg utan at noko trong seiast, skriv Jarle Tufta.

Må skitne til egne klær

Noen kommuner holder barnehageansatte med flere tusen kroner til arbeidstøy. Andre steder får de ansatte ingenting.

På kryss og tvers

Gjør en innsats for å trimme hjernen.

Hold deg oppdatert på

UTDANNINGSNYTT

LEDER

Gjør det ganske enkelt sterkt

Jeg skal på ingen måte påstå at det å få planter til å vokse og frø til å gro er en lek. Hjemme hos meg har det vært dødsfall både i vinduskarmen og grønnsaksbedet. Men så gøy det er når man får det til! Det var den mest-ringsfølelsen lærer Kristian Ueland var ute etter da han startet chiliprojektet ved Vadmyra skole i Bergen.

Seks år senere gror det på sløydrommet. Elevene deltar i alle deler av arbeidet: De vannet og pleier. De leser seg opp på de forskjellige plantene, beregner sollys og næring. De høster fruktene og etter fermeteringen blir resultatet tappet på flasker. Da kan Vadmyras helt egne chilisauis sendes ut i butikkene. Suksessen er total: Den kan måles i desiliter, i salg og ikke minst, i læringsglede og motivasjon.

Statssekretæren i Kunnskapsdepartementet lot seg imponere da hun besøkte skolen i vår. I regjeringens stortingsmelding om en mer praktisk skole er det Vadmyra de peker til. Det er forståelig. Elevene synes det er gøy! Det fikk vår journalist også erfare. Med denne ukas reportasje vil kanskje enda flere la seg inspirere.

Kritikken som har kommet i kjølvannet av stortingsmeldingen, er på sin plass. Dersom skolehverdagen skal bli mer praktisk og variert, trenger man utstyr, tid og kompetanse. Det koster penger. Men Vadmyra-prosjektet viser at man kan komme et godt stykke på vei med kreativitet, lyst og ambisjoner også.

Å plante chili krever ikke store investeringer, og alle kan delta - uansett ferdighetsnivå. Valget av chili var nok også lurt. Kruttbomber har en tendens til å fenge gutta mer enn søt vanilje. Prosjektet er rett og slett et godt eksempel på at det enkle ofte er det beste. Eller i alle fall en meget sterk start!

Kaja Mejlbo, ansvarlig redaktør

STATSBUDSJETTET

Ber om mer til barnehage

– Det er for få ansatte, og for få ansatte som er barnehagelærere, sa Geir Røsvoll under høringen om neste års statsbudsjett.

Tekst: Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

– Utdanningsforbundet mener det haster både å øke grunnbemanningen og antallet barnehagelærere. Vi er derfor veldig kritiske til at det ikke er avsatt nok midler til dette i regjeringens budsjettforslag for 2025, og at midlene ikke er målrettet nok til barnehagesektoren, sa Utdanningsforbundets leder Geir Røsvoll i høringen hos utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget 23. oktober.

For å møte den akutte bemanningskrisen og starte arbeidet for å nå målet om 60 prosent barnehagelærerdekning oppfordrer Utdanningsforbundet Stortinget til å sette av minst 1 milliard kroner mer for 2025.

– Disse midlene bør gå til kommuner som ønsker å ansette flere barnehagelærere for å øke bemanningen ut over lovbestemte minstenormer. Ordningen bør omfatte både kommunale og private barnehager, sa Røsvoll.

Han uttrykte dessuten bekymring for økonomi-

Foto: Stortinget

en i kommunene og fylkeskommunene.

– Snart er vi i en situasjon der det bare er regjeringen som har råd til å ha politiske ambisjoner. Vår frykt er at demografisk og økonomisk press vil føre til en sentralisering, og til dårligere tilbud. I en slik situasjon blir det umulig å nå nasjonale mål for utdanningspolitikken, og å dekke de behov som næringslivet har, både lokalt og nasjonalt. Det er fullt mulig for Stortinget å gjøre

noe med den økonomiske situasjonen i kommuner og fylkeskommuner, sa Geir Røsvoll.

Lærerstudentene i Utdanningsforbundet ved leder Kaspára Halkjelsvik etterlyste mer satsing på campusbaserte studier.

– For å få flere til å bli lærere må dere sørge for at det er bedre å være lærer. I tillegg må en gjøre det attraktivt å være student og styrke praksisen i studiet, sa Halkjelsvik.

UNIO

Steffen Handal innstilt som ny leder i Unio

Steffen Handal (55) er innstilt som ny leder i Unio, mens Cecilie Woll Johansen (51) er foreslått som ny nestleder.

Handal er tidligere leder av Utdanningsforbundet, og Woll Johansen sitter i forbundsstyret til Norsk Sykepleierforbund. Innstillingen baserer seg på styrets forslag om å endre vedtektene, slik at det kun skal velges én nestleder.

Den endelige beslutningen vil tas på Unio-kongressen, som finner sted 2. og 3. desember på Sundvolden Hotel i Buskerud. Der vil det også avgjøres om vedtektsendringen

om antall nestledere blir vedtatt.

Ifølge nettavisen Altinget må Handal innstille seg på at han kan få kamp om ledervervet fra leder Guro Lind i Forskerforbundet. Lind er klar for en kampvotering.

– Denne innstillingen var vel som forventet, sier hun og viser til at Handal tross alt har det største forbundet i Unio i ryggen.

– Men jeg mener Unio har godt av en valgkamp, og jeg har lyst til å utfordre med en tydelig politisk plattform.

Unio er Norges største hovedorganisasjon for arbeidstakere med høyere utdanning med omkring 400.000 medlemmer. ©NTB

Foto: Stig Weston

En enstemmig valgkomité har foreslått Steffen Handal som ny Unio-leder.

Jobber du med yrkesfagelever?

I Yrkesfaghåndboka finner du en komplett guide til årene i yrkesfaglig videregående opplæring. Du finner den her:
[utdanning.no/yrkesfag](https://www.undanningsvesen.no/yrkesfag)

UTDANNING.NO

 Direktoratet for
høyere utdanning
og kompetanse

– Alle undersøkelser viser at bemanningsnormen innfris bare et par-tre timer daglig, sier barnehagestyrer Royne Berget.

MINSTENORMER I BARNEHAGEN:

- Høsten 2018 innførte regjeringen en minstenorm for bemanning: én ansatt per tre barn under tre år og én per seks barn over tre år.
- 1. august 2018: minimum én pedagogisk leder per sju barn under tre år, og én per 14 barn over tre år.

Kilde: regjeringen.no

NY VEILEDER OM BEMANNING I BARNEHAGENE:

– Må klargjøre hva som er lovbrudd

– Når de først skal lage en ny veileder, håper jeg den er konkret og tydelig, sier Royne Berget.

Tekst: Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Barnehagelærer Royne Berget har i årevis engasjert seg for nok bemanning i barnehagene. Han har bakgrunn fra sentralstyret i Utdanningsforbundet. Nå jobber han som styrer.

– Uforsvarlig drift

– Når de først skal lage en ny veileder, håper jeg den er konkret og tydelig. Det må stå hvor mange barn en ansatt kan ha ansvaret for før åpningstider må reduseres eller avdelinger eller barnehager må stenges, sier Berget.

– Det som foregår i dag, er til tider uforsvarlig. Alle undersøkelser viser at bemanningsnormen innfris bare et par-tre timer daglig, sier han.

Ifølge barnehagelovens paragraf 26 må grunnbemanningen være «tilstrekkelig til at personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet».

I vår ble det kjent at Kunnskapsdepartementet har bedt Utdanningsdirektoratet (Udir) lage en veileder som klargjør hvordan dette kravet skal forstås.

– Alle barn i Norge skal ha et barnehagetilbud av høy kvalitet. Det innebærer nok ansatte på jobb hver dag og hele dagen, sa statssekretær Synnøve Mjeldheim Skaar (Ap) til barnehage.no.

– Mindre gnisninger

Nå skriver departementet til Utdanning at «veilederen kun skal presisere barnehagelovens gjeldende bestemmelser om bemanning».

– Det hadde vært fint om veilederen var så konkret at det ikke var tvil om hva som var uforsvarlig drift. Både for eier og de som driver barnehagen. Det ville skapt mindre gnisninger. Jeg håper den blir mye tydeligere om hva som er et lovbrudd,

sier Royne Berget.

I sine innspill til ny veileder vil Utdanningsforbundet ha strengere lovkrav. De vil ha en veileder som presiserer:

- maksimal åpningstid, når barnehagen skal stenges helt eller delvis, og når åpningstiden kan reduseres.
- hva som er styrers ansvar, for å unngå at oppgaver legges på pedagogiske ledere.
- antall barn en ansatt kan være alene med, ved alvorlige hendelser
- den pedagogiske forsvarligheten ved å flytte barn mellom avdelinger når bemanningen er dårlig.

Forbundet understreker at en ny veileder ikke løser bemanningskrisen: – Våre erfaringer er at veksten i kommunenes frie midler, med oppfordringer fra statlig hold om å bruke mer penger på å øke barnehagenes bemanning, ikke fører til bedringer. En veileder (...) må derfor følges av strengere normkrav i loven, skriver de.

LÆRERSTUDIENE I TROMSØ:

Plass til 445, bare 233 begynte

Av 445 plasser til nye lærerstudenter ble bare halvparten fylt opp. Olivia (20) savner flere studiekamerater.

Tekst: Eline Muniz Aslaksen og Victoria A. Nilsen Syrdal

– Det er lærer jeg vil bli. Jeg vil helst jobbe med det resten av livet.

Det sier Olivia Linnea Bessesen (20). I høst begynte hun på en femårig grunnskolelærerutdanning ved Universitetet i Tromsø Norges Arktiske Universitet (UiT). Hun er én av 129 studenter på studiet, men utdanningen har egentlig plass til 200 studenter.

Søkertallene har falt siden 2018

I høst ble det lyst ut 445 plasser på barnehage-, grunnskole- og lektorutdanningene ved UiT, men bare 233 elever begynte.

Siw Skrøvseth, leder for Institutt for lærerutdanning og pedagogikk, er bekymret: – Dette har bekymret oss i flere år. Barnehager og skoler vil stå uten utdannede lærere fremover, sier hun.

Faglig leder Mariann Solberg ved UiTs lektorutdanning deler bekymringen. Hun forteller at søkertallene har falt siden 2018, da masterkrav for lærerutdanning ble innført.

– Dårlig rekruttering gir mindre kvalitetssikrede oppvekstvilkår for våre barn og unge, sier hun.

Skrøvseth peker på at dette går utover mer enn skole og barnehage.

– Mange steder sliter de med å få tak i fagfolk som politi, brannkonstabel og lege, fordi det ikke er plass til barna deres i barnehagene.

Olivia Bessesen synes det er trist med lave søkertall. Hun trekker frem at jobbmuligheter for lærerutdannede er gode. Hun tror bedre informasjon om nettopp det kanskje kan hjelpe på søkertallene.

Kun tre nye førsteårs lektor-studenter

Ved UiTs femårige lektorutdanning i realfag begynte bare tre studenter i høst. 22 plasser står tomme.

Siw Skrøvseth forteller at realfag har vært den

Foto: Victoria A. Nilsen Syrdal

Lærerstudent Olivia Linnea Bessesen (20) synes lave søkertall er trist, men trekker frem at jobbmuligheter for lærerutdannede er gode.

minst populære av lektorutdanningene i lang tid, men synes det er synd at søkertallene er så lave som nå. Hun sier at få studenter påvirker universitetets fagtilbud. Det igjen kan påvirke studentenes motivasjon, hvis de ikke får de fagtilbudene de hadde sett for seg.

Olivia Bessesen er uansett veldig motivert for å fortsette studiet.

– Det er lærer jeg skal bli. Det hjelper også at foreleserne her er så flinke og vil at vi skal lykkes, sier hun.

UiT ønsker likevel ikke å kutte i antall studie-plasser: – Vi har litt flere søkere i år enn i fjor. Vi jobber på, sier Siw Skrøvseth.

I høst fikk 35 lærerutdanninger ved 12 universiteter og høyskoler fritak fra opptakskravene som er koblet til karakter i matematikk og norsk og/eller studiepoeng. UiT er et av universitetene som fikk fritak, som et tiltak for å få flere søkere. Skrøvseth tror det er en av årsakene til at de har litt høyere søkertall i år.

MANGE LEDIGE Plasser

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet: 212 studenter, plass til 400 i grunnskolelærerutdanningene.

Universitetet i Agder: 227 studenter, plass til 315 på grunnskole- og lektorutdanning.

OsloMet – Storbyuniversitetet: 84 prosent av plassene på grunnskolelærerutdanningene er fylt.

Universitetet i Sørøst-Norge: 290 studenter, plass til 315 ved grunnskolelærerutdanningene.

Niclas Gjerken-Gran
høster chili på sløydssalen.
Vadmyra skoles berømte
chilisauter skal lages.

Dyrker
CHILI og
lærings-
glede

«Monkey Face» med mango og pære er blitt oppskriften på en mer variert skolehverdag ved Vadmyra skole.

Tekst: Marianne Ruud Foto: Eivind Senneset

Det er ti år siden lærer Kristian Ueland fikk ideen å dyrke chili med elevene sine. Her er han på vei med frukt til fermentering.

Alle elever har behov for å bli inkludert i et sosialt og faglig fellesskap.

Kristian Ueland,
lærer ved Vadmyra skole

– Alle elever har behov for å bli inkludert i et sosialt og faglig fellesskap. Men stille-sittende i klasserommet, foran en skjerm eller bok, sliter mange, sier lærer Kristian Ueland.

Han løfter opp en kasse med epler, pærer, løk, mango og ananas. Den skal inn til elevene på sjuende trinn.

Men først går Ueland og elevene til sløydsalen. Her skal de høste chili som blandes med frukten, for fermentering. Resultatet skal bli chilisausene Vadmyra skole i Bergen er blitt så kjent for.

– Før vi begynte å dyrke chili, lot vi elevene sjekke sol- og lysforhold, slik at de kunne avgjøre hvor plantene ville like seg best. Sløydsalen med høye vinduer vant, forteller Ueland.

Nå er vinduskarmene fylt opp av små og store chiliplanter med ulik form og farge.

– Slapp av. Vi hamrer og snekrer her også, forsikrer han.

Mer enn prosjektuler

Kristian Ueland har mer enn tjue års erfaring som lærer ved Vadmyra skole. Elevflokkene her er mangfoldige. Derfor så han tidlig behovet for å endre skoledagen, vekk fra tradisjonell klasseromsundervisning og over til noe mer praktisk og utforskende.

Det hele begynte med dyrking av verdens sterkeste chili.

Nå steller elever på 1. til 7. trinn 20 ulike chiliarter og mellom 300 og 500 chiliplanter. Gjennom stell av plantene lærer elevene både fag, sosiale ferdigheter og samarbeid.

– Chilidyrkingen er en av flere praktiske oppgaver der vi jobber med grunnleggende ferdigheter. Vi er også innom kompetansemålene i de fleste fag.

Denne fredagen er det sjuende trinn som skal til pers. På menyen står snekring av kompost, planting av frukttrær, innhøsting av grønnsaker – og lapskaus til lunsj. Ulike former for fysisk aktivitet, blant annet bading hele året, hører også med.

Sjuende trinn holder til i et lite rødt hus et par minutters gange unna hovedbygningen. For å finne fram til lærernes arbeidsrom er det bare å gå etter lukten av nystekt surdeigsbrød. Elevene har brukt faget mat og helse til å lære seg hvordan de lager surdeig. Nå gjøres deigen klar av elever dagen før brødene skal stekes. Lærer Ingunn Gimmestad er i ferd med å ta ut baksten, slik lærerne gjør hver uke. Hun plasserer surdeigsbrødet på benken, slik at det ferske brødet kan skjæres opp til lunsj.

Ueland deler sin arbeidstid likt mellom å være 50 prosent lærer på Vadmyra skole

Elever kutter frukt og prøvesmaker sterk chili. Ved siden av lærer Kristian Ueland står Niclas Gjerken-Gran (til venstre), Thea Strømsnes og Sivert Hovstad.

og 50 prosent prosjektmedarbeider i områdesatsingen i Loddefjord og Olsvik. Ueland er én av fem lærere som er ansatt ved skoler i Loddefjord og Olsvik med et spesifikt mål for øye: Å forbedre undervisningspraksisen ved å gjøre den mer praktisk rettet, styrke de grunnleggende ferdighetene til elevene, og gi dem større mulighet til medvirkning i skolehverdagen.

– For at elevene virkelig skal ha nytte av praktisk og utforskende læring, holder det ikke å ta med ungene ut på en tur i skogen

eller innføre en prosjektuke høst og vår, sier han.

Omsorg for plantene

I september i år la regjeringen fram stortingsmeldingen «En mer praktisk skole». Dagen før pressekonferansen var mediene invitert til departementet for en briefing.

– Elevene har gitt oss klar beskjed om at de ønsker en skole der de er mer i aktivitet og der det de lærer oppleves mer forståelig og relevant for deres hverdag, sa kunnskaps-

minister Kari Nessa Nordtun før hun trykket på play.

På skjermen kom en video fra Vadmyra skole, med Kristian Ueland og chiliplantene på sløydsalen. – Dette, akkurat dette, vil regjeringen ha mer av, sa Nordtun.

Det var hennes statssekretær Synnøve Skard (Ap) som hadde fått nyss om skolen. Våren 2024 besøkte hun dem for å hente inspirasjon til stortingsmeldingen. Deretter ble Ueland og lærere fra flere skoler, politikere og forskere invitert til seminar på Stortinget.

Sivert Hovstad forsøker å finne riktig chiliplante, mens lærer Kristian Ueland ramser opp spennende chilinavn som Habanero Dulce, Purple UFO og Monkey Face.

Fordelen er at alle elever kan delta.

Kristian Ueland,
lærer ved Vadmyra skole

De som ville, fikk smake på chilisausen fra Vadmyra skole.

– Det begynte en høst for rundt ti år siden. Da hadde vi gjennomført en ukers prosjektoppdrag om økologi. Jeg tenkte at jeg måtte finne et praktisk prosjekt til våren også. Jeg fikk en idé om at gutta, som ofte sliter mest på skolen, kanskje ville synes at dyrking av sterke chiliplanter var kult, sier Kristian Ueland.

– Det jeg ikke hadde sett for meg, var at de så raskt utviklet omsorg for plantene. I stedet for å vandre i gangene, eller gjøre hærverk, tok elever nå på seg å stelle planter hver sin uke.

De siste årene har Ueland videreutviklet metoden med praktisk og utforskende læring i samarbeid med sine elever og kolleger. Elevene på 7. trinn har nå fast utedag to dager i uka gjennom hele året. Læringsmålene i lesing, skriving, regning, naturfag,

samfunnsfag, kunst og håndverk og mat og helse bakes inn gjennom dagen.

– Fordelen er at alle elever kan delta. Ingen holdes utenfor, sier Ueland.

I første økt er det felles samling for å fordele arbeidsoppgaver. På veggene i klasserommet finnes eksempler på hvordan elevene jobber tverrfaglig. Lærer Per Hestetun Sandnes fordeler arbeidsoppgavene for dagen. Noen elever rekker opp hånda og er klare på hva de helst vil delta på. Andre overlater valget til Sandnes.

En liten flokk slår av en prat med Ut-danning før de skal i gang med praktiske oppgaver. På spørsmål om hva som er best med å ha sin egen lille base ute og inne, svarer Evangeline Dunstan:

– Friheten fra de andre.

Bakgrunnen er at elevene på 7. trinn har hatt det røde huset som sin base helt siden 5. trinn, forklarer hun. Men nysgjær-

Vi kjenner hverandre godt og liker å jobbe sammen.

Magnus Kjelsvik Nymo, elev ved Vadmyra skole

Elevene får velge seg en chiliplante å ta med hjem. På høvelbenken sjekkes kvaliteten på dem som skal brukes til saus.

rige elever fra andre trinn er velkomne på besøk.

– Vi kjenner hverandre godt og liker å jobbe sammen. I dag er det min oppgave å holde liv i bålpanna, forklarer Magnus Kjelsvik Nymo.

Han finner fram øks og kniv for å sørge for å gjøre veden klar.

To av jentene går i gang med å høste grønnsaker fra skolehagen elevene har laget i vårhalvåret. En gjeng finner fram kniver og skjæreføler på kjøkkenet og tar det med til et klasserom. De skal kutte grønnsaker til lapskausen som skal serveres til lunsj. Denne høsten har elevene blitt selvforsynte med mat fra skolehagen.

«Monkey Face» og «Purple UFO»

Vadmyra skole hadde allerede en liten skolehage ved hovedbygningen som i 2021 ble til med støtte fra Bergen kommune. Men i fjor høst bestemte kommunen seg for å kutte budsjettposten. Redningen ble Områdesatsingen, som gikk inn med midler sammen med Sparebanken Vest og Bybonden. I tillegg stilte arkitektkollektivet FormFlora opp.

Fem arkitekter har møtt ukentlig på Vadmyra skole siden februar 2024. Sammen med elever og lærere laget de prosjekttegninger, slik at elevene på 7. trinn kunne lage skolehage. Elevene regnet ut areal, fant

ut hvordan de skulle snekre kasser, plassering og organiserte dyrkingen.

Chiliplantene derimot, de vokser altså i vinduskarmen i sløydsalen. Nå skal de høstes og fermenteres. Med vante bevegelser kutter elevene frukten av planter som «Aji White Fantasy», «Habanero Dulce», «Purple UFO» og «Monkey Face». I klasserommet henger det vakre plakater med tegninger av hver og en, og beskrivelser av styrkegrad og utseende. Elevene har også laget plakater der de visualiserer fotosyntesen.

– Først ville elevene lage podkast om fotosyntesen, men så oppdaget de at det ble for vanskelig. Da gikk de i gang med å skrive manus, øvde seg og fikk til det også, sier Ueland.

Alle elever som dyrker chili, får lov å ta med seg en plante hjem. Det gjelder elever helt ned til 1. trinn. For ønsket om å dyrke chili har spredt seg. De yngste dyrker mildere varianter. Elever kan velge seg en chiliplante etter smak eller utseende.

– Jeg ber elevene bruke chiliene til å fortelle foresatte om hva vi har holdt på med av fag det siste halve året. Det fungerer langt bedre enn de gangene elevene har fått i oppgave å snakke om hva de ikke får til etter vanlig klasseromsundervisning.

Når det er mange nok chillier på sløydbenken, bæres de til et annet rom. Her kut-

tes og veies epler, pærer, mango, ananas og løk som skal brukes til chilisausen. Så blir det chilismaking for de tøffeste.

– Dere er ikke nødt til å svelge. Det er lov å spytte ut, forklarer Ueland.

En av jentene tar en liten bit. Hun venter et par sekunder. Så svelger hun. «Den var ikke så sterk», er dommen. Flere vil smake. De beskriver forskjellene. En av gutta smaker på en skikkelig sterk chili, higer etter pusten, går en runde og vurderer en slurk vann.

Frukt, løk og chili blandes i egne bokser og i det lokket settes på, kan fermenteringen begynne. Chilisausene er blitt så populære at de selges til både gourmetbutikker og restauranter. Pengene har gått til et skoleprosjekt i Uganda, forklarer Ueland.

– Har det vært noen skjær i sjøen nderveis i omleggingen?

– Egentlig ikke, sier Ueland.

Han forteller at skoleledelsen har hatt en positiv holdning til å løse opp timeplanen og jobbe tverrfaglig.

– I tillegg har det vært satt av tid, slik at hele lærerkollegiet er involvert. Det vi gjør, er å jobbe med grunnleggende ferdigheter på en annen måte. Dette er ikke noe som kommer i tillegg til det lærerne allerede er pålagt.

– Regjeringen vil at flere skal gjøre som dere. Har du noen tanker om stortingsmeldingen de la frem i høst?

– Jeg synes det er bra at de trekker fram en skole som vår, i et levekårsuttatt område, som eksempel. For dette handler verken om store investeringer eller spesielt ressurssterke elever. Måten å jobbe på får alle elever med. Vi håper stortingsmeldingen vil inspirere flere til å legge om.

Lærer Kristian Ueland fletter inn flere læringsmål når elevene Thea Strømsnes, Emma Bertine Sæle Amundsen, Niclas Gjerken-Gran og Sivert Hovstad jobber praktisk med ulike fag.

Mer penger og mindre elevgrupper

Lærerne heier på regjeringens mål. De mener imidlertid det vil kreve mer enn en stortingsmelding å nå dem.

Tekst: Kaja Mejlbo, Marianne Ruud og Dina Danielsen

Med stortingsmeldingen «En mer praktisk skole» ønsker regjeringen å øke motivasjonen og trivselen blant elevene. For å få til det foreslår de mer penger til utstyr, en idébank med praktiske undervisningsopplegg, pilotskoler og mulighet til å omdisponere flere timer enn før. Det siste betyr at man kan ta timer fra et fag og heller bruke dem på et annet – for eksempel praktiske og estetiske fag.

Meldingen falt i god jord hos lærerorganisasjonene. De heier på intensjonen om å gjøre skolen mer praktisk.

Men gode intensjoner er ikke nok, sier de. De peker blant annet på at den potten regjeringen setter av til nytt utstyr, på 160 millioner kroner, ikke er stor nok.

– Dette er småpenger. Vi trenger en stor økning i potten om det skal monne. For mange kommuner har for dårlig utstyr til at det høvles eller sys på maskin. Skal du få gjort noe med det, må summen opp, sa Utdanningsforbundets leder Geir Røsvoll da stortingsmeldingen ble lagt frem.

11. oktober sendte forbundet inn sitt skriftlige innspill til utdannings- og forskningskomiteens høring. Der gjentar de poenget med mer penger: «Regjeringens ambisjoner om en praktisk skole skal møte en kommunal virkelighet som er preget av økonomisk krise. (...) Vi forventer at regjeringen følger opp ambisjonene i forslag til statsbudsjett. En praktisk og variert skole koster mer enn en teoretisk!»

UDF-lederen mener også man vil trenge en kraftig satsing på videreutdanning av lærere i praktiske og estetiske fag. Ifølge Statistisk sentralbyrå mangler for eksempel nesten halvparten av lærerne i kunst og håndverk studiepoeng i faget.

Leder i lektorlaget, Helle Christin Nyhuus,

vil også gjøre noe med klasseinndelingen.

– Det som hindrer lærerne i å gjøre undervisningen mer praktisk og variert, er for store elevgrupper. Det sier åtte av ti av våre medlemmer. Blant medlemmene i ungdomsskolen har vi fått det svaret fra ni av ti, sier hun.

Tror på enighet

Høyre var også til stede da stortingsmeldingen ble lagt frem. Det var deres representanter som først tok til orde for en mer praktisk skolehverdag, tilbake i 2020.

– Høyre gikk til valg på, og fikk gjennomslag i Stortinget, for at regjeringen skulle legge frem en ungdomsskolereform som skulle skape mer mestrings- og læringsglede. Etter å ha ventet snart tre år, hadde vi forventet flere konkrete tiltak, sier Høyres Margret Hagerup.

Hun tror likevel det skal være fullt mulig for partiene å enes om mange punkter når de behandler meldingen i Stortinget: – Det er mye gjenkjennelig og flere gode forslag i stortingsmeldingen fra Høyres ungdomsskolereform. Jeg tror det er mulig å finne gode løsninger på tvers av politiske skillelinjer.

Foreløpig dato for behandling i Stortinget er den 28. november.

Vi trenger en stor økning i potten om det skal monne.

Geir Røsvoll, leder i Utdanningsforbundet

Med kroppen som våpen

Kampsport og kinesisk er i ferd med å bli populært blant elever i Freetown.

SIERRA LEONE: Den kinesiske kampsportlæreren Liu Wei og elever trener kampsport 15. oktober. Elevene kommer fra Fourah Bay College Secondary School i landets hovedstad Freetown. Økta finner sted på Konfucius-instituttets universitet. Konfucius-institutter har som mål å fremme studier i kinesisk og kinesisk kultur og finansieres i stor grad av Kina. Per 2019 var de 530, fordelt på mange land, ifølge Wikipedia. Kilde: Agence France-Presse / NTB

Foto: Erik M. Sundt

Målet er 10 prosent lokalt dyrkede økologiske grønnsaker i skolene i Wales, ifølge BBC.

Ønsker mer kortreist grønt i skolene

Bare 6 prosent av grønnsakene som serveres i waliske skoler, dyrkes lokalt. Resten importeres.

STORBRITANNIA: Organisasjonen Food Sense Wales prøver å øke andelen lokalt dyrkede økologiske grønnsaker i skolene til 10 prosent innen 2028, melder BBC News.

Ifølge organisasjonen presser klimaendringer og global ustabilitet prisene på mat fra utlandet. Dermed er økningen nødvendig for fremtidige generasjoner.

Prosjektet finansieres av myndighetene i Wales fram til mars neste år, men ifølge

en talsperson vurderes det støtte også for året deretter. Organisasjonen ønsker nå å utvide prosjektet til offentlig sektor i Wales.

Katie Palmer i Food Sense Wales sier til BBC at Wales trenger investeringer i flere bedrifter som dyrker grønnsaker. – Å koble lokale dyrkere med lokale grossister vil redusere vår avhengighet av import, sier hun.

Etter elevstreker på Tiktok har Borgaregatan skole hatt samtaler om orden og oppførsel med elevene og deres foresatte. Dessuten er politiet kontaktet.

Foto: Solen Feyissa, Wikimedia Commons.

Skole stopper Tiktok-streker

Elever sprer bilder av studenter og ansatte uten tillatelse og deler videoer der de kaster møbler og mat. Nå setter skolen foten ned.

FINLAND: På en Tiktok-konto legges det ut videoer av rampestreker fra Borgaregatan ungdomsskole i Vasa, skriver Svenska Yle. Dette er videoer der elevene kaster møbler, sprayer vann på gulvene, kaster mat og mer. På en annen konto er bilder delt uten tillatelse. Noen elever har også lagt ut bilder av de ansatte på egne kontoer.

I en melding sendt skolens foresatte på Wilma, plattformen for undervisning og læring i Finland, skriver rektor Markus Rönnblom at en gruppe elever bevisst bryter skolens ordensregler og oppfordrer andre elever til å følge deres eksempel. Han påpeker at studentene bak dette er i mindretall, men at det også får konsekvenser for uskyldige elever i form av for eksempel skitne toaletter.

Rönnblom forteller at så snart de fant ut om ugagnen, bestemte

de seg for å kontakte foresatte.

– Vi kan ikke kontrollere barna på sosiale medier, vi trenger hjelp fra foreldrene, sier han.

Elevene bak rampestrekene er også identifisert via videoene.

– Vi har hatt samtaler med elevene, klasselederne og foresatte. Vi har snakket om ordensreglene og hvordan håndtere skolens eieendom og behandle andre. Skolen har dessuten kontaktet ankerteamet ved Vasa hovedpolitistasjon, sier han.

Teamet håndterer blant annet forbrytelser som mistenkes å være begått av personer under 18 år eller annen atferd som gir grunn til bekymring. Teamet består av politi, sosialrådgiver, psykiatrisk sykepleier og ungdomsrådgiver.

– Finner vi ut at det fortsetter, iverksetter vi disiplinære tiltak, sier rektor.

Redigering og oversettelse: Ylva Törngren

Sunnere i skolene

Det skal bli mindre salt og sukker i skolemåltidene i Tsjekkia.

TSJEKKIA: Neste skoleår vil skolekantiner servere måltider med mindre salt og sukker, færre pakkesupper og sukkerholdige drikker. Det melder Radio Prague International.

Måltidene vil inneholde færre meieriprodukter og kjøtt, men større porsjoner av sistnevnte.

Kantinene serverer ca. 1,5 millioner elever daglig. Endringene ventes å tre i kraft i september, sa Jan Mareš, leder for departementets utdannings- og ungdomsseksjon, under en pressekonferanse.

Foto: Pdsimao, Freeimages

Det skal bli mindre av saltet mat i Tsjekkiaskolemåltider.

Hold deg oppdatert på:

UTDANNINGSNYTT

 HØGSKULEN I VOLDA

Ledige studietilbud

Digital kompetanse for lærarar

Styrk yrkeslivet ditt med digitale ferdigheiter. Her får du fleksible nettstudium for lærarar i skule og barnehage.

- Kunstig intelligens i skulen
- Programmering i musikkfaget
- Førebygging og tiltak ved nettmobbing
- Utforskande digital praksis i barnehagen
- Digital skulehage og uteskule
- Programmering med mikrokontrollerar

hivolda.no/idk

Ingrid Bjørnov takker læreren som la ned klassen hennes

Artisten Ingrid Bjørnov er ikke i tvil om at Berit Therese Østereng er hennes favorittlærer. Selv om det bare varte i et halvt år.

Tekst: Kirsti Hovland Foto: Tom-Egil Jensen

Likevel er det henne Ingrid Bjørnov peker ut som favorittlærer: – Jeg har hatt mange gode lærere, men Berit kom inn som en etterlenget kaopilot. Hun hadde en naturlig autoritet vi ikke hadde opplevd før, forteller Bjørnov.

Utdanning treffer de to godt og vel 48 år senere, i kulturhuset på Kolbotn i Akershus. Her skal artisten og komponisten Bjørnov ha en forestilling samme kveld.

En leksjon i læreryrket

Hverdagen på Oppsal skole i Oslo høsten 1976 mener de å huske som det var i går.

– Jeg tror alle i klassen opplevde å bli sett av Berit, sier Bjørnov.

– Og jeg som aldri har følt meg mer mislykket som lærer. Til da hadde jeg bare seilt av gårde, men denne klassen ga meg en leksjon i yrket. Det kostet meg så mye at jeg tok studiepermisjon og en årsenhet i sosialpedagogikk etterpå, sier Østereng.

7B på Oppsal skole hadde «slitt ut» flere tidligere lærere, ifølge eleven Bjørnov: – Jeg må likevel si at klassen var en salig blanding av kjærlighet, kreativitet og støy. Men det kunne være klatring i gardinene, og noen som prøvde å sette fyr på pulten sin, sier hun.

Klassen oppløses

Hele 7. trinn måtte bli værende på Oppsal skole fordi ungdomsskolen de soknet til, Skøyenåsen, var overfylt. Tre-fire lærere ble midlertidig overført til Oppsal for å undervise 7. trinn, forklarer Østereng.

Selv ble hun klasseforstander for Ingrids klasse og underviste i norsk, engelsk, samfunnsfag og matematikk: – Ganske tidlig opplevde jeg at læringsmiljøet var uvanlig «rufsete».

Det var så ille at Østereng gikk til rektor og nærmest truet med å kaste inn håndkleet om det ikke ble gjort noe. Vinteren 1977 ble 7B

oppløst og elevene fordelt på de tre andre klassene frem til sommeren. Rektor og et foreldremøte støttet oppløsningen, de øvrige lærerne fikk være med om premissene for den.

En god prosess, er Østerengs dom: – Elevene fra Ingrids klasse fikk også komme med ønsker om hvem de helst ville ha med seg.

– Enkelte elever ble «splittet» mot sin vilje og syntes nok jeg var en heks. Ingrid tilhørte de stille og opplevde nok en bedre og tryggere skoledag, sier Østereng.

Neste skoleår, 1977-78, ble elevene flyttet til Skøyenåsen og avsluttet ungdomsskolen der våren 1979.

Favorittlæreren sier den 13 år gamle eleven Ingrid likte å «strekke seg»: – Hun var flink i alle fag og hadde gode sosiale antenner. Det kom godt med i et krevende klassemiljø.

Hvordan var det så for Ingrid Bjørnov at klassen ble delt, og det å begynne i en ny klasse?

Et varmt gjensyn mellom artist Ingrid Bjørnov og hennes favorittlærer Berit Therese Østereng, på scenen på Kolbotn, der Bjørnov forbereder kveldens forestilling.

ELEV INGRID BJØRNOV (60)

- 1976-79: Oppsal skole, Skøyenåsen ungdomsskole, begge i Oslo
- 1979-82: Holtet videregående skole, Oslo
- Fra 1980-: Musiker, sanger, komponist, tekstforfatter og forfatter. Operamusikalen «Heks».
- Programleder i radio og TV, kapellmester og repetitør, og komponist ved flere teateroppsetninger. TV-serie, fylldig diskografi alene og med andre. Fem soloshow.
- Tallrike priser og utmerkelser; i 2024 St. Olavs orden og Anders Jahres kulturpris.

FAVORITTLÆRER BERIT THERESE ØSTERENG (82)

- 1963-65: Lærerskole, så engelsk grunnfag
- Lærererfaring fra både grunn- og ungdomsskole, deriblant:
- 1970-71 og 1973-75: Skøyenåsen ungdomsskole, Oslo
- 1975-80: Oppsal skole, Oslo.
- 1981-86: Lærer og rådgiver ved Skøyenåsen (ungdomstrinn og voksenopplæring), Oslo
- Annet: Skolebokredaktør i Det Norske Samlaget og ett års studium i sosialpedagogikk
- To år som konsulent hos skolesjefen i Oslo, sju år i sekretariatet i Norsk lærerlag / Utdanningsforbundet.

Prat om skolelivet den gang og om livet i dag fløt naturlig fra første øyeblikk mellom Ingrid Bjørnov og Berit Therese Østereng.

MIN FAVORITTLÆRER

- Klassen vår var en salig blanding av kjærlighet, kreativitet og støy, sier Ingrid Bjørnov om klasse 7B, som Berit Therese Østereng ble klasseforstander for høsten 1976.

Å være lærer er så mye mer enn å formidle fag!

Berit Therese Østereng, tidligere lærer

- Jeg var lei av støy, krancling og intriger. Samtidig var dette flokken min, jeg kjente dem godt. Å skulle inn i en ny, etablert klasse, som trolig ikke ønsket å bli flere, var skummelt. Det ble en brå overgang, men gikk veldig bra. Jeg fant meg også en livsvenn i den klassen.

Sterke fraksjoner

Klassen var forberedt på å bli delt, og lærer Berit loset dem godt gjennom den prosessen, mener Bjørnov: - Det var sterke fraksjoner blant jentene og bajaseri blant gutta. Du skapte ro i timene, og alle fant sin plass. Du avledet støyen i stedet for å prøve å overdøve den, sier Bjørnov til favorittlæreren sin.

- Hva var det lærer Berit gjorde som betød mest for deg?

- Fagene gjenoppsto. Har du brukt masse krefter på å håndtere mye rabalder i klasserommet i vel seks år, blir du ganske lei. Så ble det plutselig fred og arbeidsro! Jeg var mindre sliten etter skoledagen, også fordi det var færre konflikter.

- Det var ikke nødvendigvis status å være flinkis i den klassen. Men med deg Berit ble jeg møtt på å være ambisiøs og sulten på utfordringer. Det betød mye for meg. Du ga meg for

eksempel ekstra oppgaver, sier Bjørnov.

- Hvordan vil du Berit beskrive din pedagogiske tilnærming i denne klassen?

- Jeg møtte dem med en positiv innstilling. Kall det gjerne tillit, og et ønske om at vi raskt fant «tonen» og et godt arbeidsfellesskap der alle var inkludert, sier Østereng.

Hun understreker: - Å være lærer er så mye mer enn å formidle fag! Noen elever har ofte mye tyngre «ryggsekk» enn andre. I så måte opplevde jeg denne klassen som veldig krevende. Det ble et sterkt søkelys på å skape ro. Det som reddet meg, var nok humoristisk sans og at jeg følte tillit fra ledelsen og de foresatte.

- Du var den eneste som fiksa oss

Bjørnov er ikke i tvil om hva som gjorde mest inntrykk: - At det går an å ta tak i en sånn gjeng og finne disiplin uten å bli militant!

- Jeg hadde jo mer følelsen av å mislykkes, av å tryne, sier Østereng.

- Du var den eneste som fiksa oss, konstaterer Bjørnov.

Utdanning spør lærer Østereng: Var hun forberedt på hva som ventet henne da hun kom til Oppsal skole?

- For så vidt. Vi fra Skøyenåsen hadde lite

eller ingen erfaring fra barneskolen, så vi hadde trolig litt andre forventninger og strategier i møtet med elevene. Det preget sikkert hvordan vi fremsto.

Klassefest med mening

Etter 15 år kom en overraskende invitasjon.

- Sosiallæreren på Oppsal og jeg ble invitert til klassefest for klassen som ble oppløst, sier Østereng.

- Vi ble veldig overrasket. Vi ble enige om å gå, litt usikre på hva vi hadde i vente. Det ble en helt utrolig kveld med dem som nå var blitt voksne. Vi ble også takket for det vi i sin tid hadde gjort. Den festen ble som en «renselse» for meg, sier Østereng.

- For meg, som da hadde vært artist i mange år, og var vant til å bli gjenkjent av fremmede, var den klassefesten rørende. Jeg kjente dem, de kjente meg. Det er noe helt spesielt med folk du har kjent siden barndommen, sier Bjørnov.

- Som lærer er det utrolig viktig å ta vare på de «gylne øyeblikkene», dem du alltid vil huske. Denne spesielle klassefesten er ett av mine aller største øyeblikk som lærer, sier Berit Therese Østereng.

Tre tips til deg som er lærer i mat og helse!

Visste du at Fiskesprell har gratis tilbud til mat- og helsefaget i grunnskolen? Benytt deg av disse tre tilbudene for å fylle skoleåret med lærerikt innhold for dine elever.

1 Fiskesprell gir penger til innkjøp av sjømat i undervisningen

1 Dette skoleåret øker vi råvarestøtten med 25%! Råvarestøtten er på kr 50 per elev på mellomtrinnet og kr 80 per elev på ungdomstrinnet. Skolene kan søke støtte en gang per skoleår. Fristen for å søke er 31. desember 2024.

2 Hver skole kan få tilsendt gratis kokebøker og lærerveiledning fra Fiskesprell

2 Fiskesprells undervisningsmaterieell til mat- og helsefaget er basert på den nye læreplanen i mat og helse (2020). Gjennom fagstoff, oppgaver, filmer og oppskrifter dekkes de fleste kompetansemål i faget.

3 Kokkesprell – en lærerik konkurranse for elever på mellom- og ungdomstrinnet

3 Kokkesprell er et undervisningsopplegg og konkurranse til mat- og helsefaget, hvor elevene samarbeider om å komponere sine egne oppskrifter med sjømat. Vinnerne mottar kr 10.000,- til klassekassen, samt en sjømatfest i regi av Fiskesprell. Kokkesprell gir, i tillegg til den ordinære råvarestøtten, kr 50 i støtte per elev som deltar.

Les mer og benytt deg av tilbudene våre på fiskesprell.no/skole

Fiskesprell er et nasjonalt kostholdsprogram i samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Norges sjømatråd. Helse- og omsorgsdepartementet og Havforskningsinstituttet kvalitetssikrer innholdet i programmet.

Bjørn Henrik Ekeli med parykk spiller en far i samtale med «lærer» Dilan Mousa. Studentene Kjell Andre Hansen, Matias Eiva og Dominika Krawczyk observerer.

De innlånte rollespillerne hadde også mye moro. Lærerne Gøran Karlsen (til venstre) og Frode Fivel spilte elevfedre, den ene rabiat og den andre polsk som ikke kunne et ord norsk.

Full rulle med rollespill

Rabiater fedre, gråtende mødre og rampete elever. Lærerstudentene fra Høgskolen i Østfold fikk bryne seg på litt av hvert i rollespill.

Tekst og foto: Kari Oliv Vedvik

I rollespillet stilte lærere fra seks skoler i Halden opp for å spille foreldre og elever. Studentene skulle være lærere.

– Det er første gang vi gjør dette. I en uke har studenter fra 1., 2. og 4. år deltatt i ulike opplegg på en nedlagt skole vi fikk låne, sier prosjektleder Veronica Knigge.

– Første dag skulle 1.-årsstudentene håndtere klasser med elever som for eksempel nektet å gi fra seg mobilen eller å gjøre det læreren sa, sier Knigge.

Ideen kom fra helsefag, der realistiske situasjoner har vært brukt til øving i lang tid.

– Vi tenkte det kunne være noe for lærerstudentene. Da vi fikk lokaler, begynte snøballen å rulle, sier Lin Ramberg, programleder for grunnskolelærerutdanningen.

Femteårsstudenter tok over trinnene ved seks skoler i Halden og distriktet rundt. Slik kunne lærerne derfra være med i rollespillet.

Da Utdanning var innom, hadde 4.-årsstudentene testet sine evner i foreldresamtaler. De spilte lærer etter tur mens de andre observerte.

Plutselig parterapi

– Faren var rabiater, og mora begynte å gråte. Jeg var ikke forberedt på å drive parterapi, sier lærerstudenten Emil Bye.

Han har fått kjørt seg i rollespill.

– De fikk noe informasjon om situasjonene, men ikke alt. Lærerne som spiller, har fått vite litt mer. De har også fått i oppgave å se om de kan få lærerstudentene til å bryte taushetsplikten, for eksempel, sier Knigge.

– Vi vil at studentene skal føle mestring og avslutter med å gå gjennom det de opplevde og med å gi tilbakemeldinger, forklarer hun.

Lærerne som stilte opp som foreldre og elever, foreslo hva foreldresamtalene skulle inneholde. Ut fra forslagene har så de ansvarlige ved høgskolen landet fem ulike samtaler som alle studentene skulle gjennomføre.

«Lærerne» fikk kjørt seg

Student Bjørn André Hansen visste han skulle møte foreldrene til en elev som hadde knust et vindu da han sparket fotball.

– Det jeg ikke var forberedt på, var at faren

hverken snakket norsk eller engelsk. Jeg prøvde med fakter og alt, men det gikk ikke så bra. Jeg angret på at jeg ikke tok opp mobilen og brukte Google Translate, sier Bjørn André.

Han synes dagen har vært nyttig, men også ubehagelig.

Også Ola Vister skulle være lærer i samme oppgave: – Jeg hadde laget et opplegg, men måtte kaste alt. Jeg prøvde å formidle ball, rute og knuse. Det var nok den vanskeligste oppgaven i dag, sier Ola.

Han synes likevel det er bedre å møte slike utfordringer i forkant av ekte lærerliv i skolen.

– Det er fint å få flere ting i verktøykassa til vi selv skal møte foreldre neste år, sier han.

– Oppsummering er vesentlig

Forskerstanden var også representert i simuleringen med lærerstudentene i Halden. Mette Tindvik Hansen og Mette Irene Hvalby forsker på simulering som pedagogisk metode. Begge er førstelektorer, Hansen ved Høgskolen i Østfold og Hvalby ved Universitet i Stavanger.

Forskningen deres viser at simulering gir vesentlig læringsutbytte og kan bidra til å utvikle følgende: klinisk vurderingsevne, kritisk tenkning, teamarbeid og til at gapet mellom teori og praksis reduseres.

Simulering er også en del av lærerutdanningen i Stavanger. – Den foregår en fast uke i januar, sier Hvalby.

De to forskerne er enige om at deres erfaringer viser at det kreves god planlegging for å lykkes. at det er viktig å legge til rette for trygg-

Faren var rabiater,
og mora begynte å
gråte. Jeg var ikke
forberedt på å drive
parterapi.

Emil Bye, lærerstudent

het og for oppsummeringer der studentene reflekterer faglig.

Simuleringen kan foregå på flere måter. De to forskerne har skapt en mal de ser fungerer bra. De ser for seg at opplegget kan brukes i flere studier, og at det er mulig å tilpasse scenarioene til de ulike utdanningene: – Jo tryggere studentene er på ulike områder av lærerrollen, desto bedre skikket er de til å utøve yrket, sier Hansen.

Språkproblemer

Lærer Frode Fivel, som til daglig er lærer ved Haugeåsen ungdomsskole, spilte rollen som far fra Polen, uten andre språkkunnskaper enn polsk.

– *Kan du polsk?*

– Nei. Heldigvis ingen av studentene som spilte lærerrollen med meg heller, sier Frode, som brukte tegn, fakter, lyder og peking for å gjøre seg forstått.

– Jeg lot som jeg var mest opptatt av å erstatte vinduet og at jeg hadde kontakter i Polen som kunne komme med et vindu og fikse det. Jeg var også opptatt av min sønns fotballkarriere. Vi setter jo ting veldig på spissen, men jeg har måttet møte foreldre som ikke kan norsk, uten tolk. Det er krevende.

Han syntes det var veldig interessant å se hvordan studentene tok situasjonen.

– Én student tok opp Google Translate. Da så jeg hva han skrev på norsk, sånn at jeg kunne spille med. Vi ble dermed enige om konkret oppfølging av eleven, og et nytt møte med tolk.

Etter scenarioet satte alle seg ned sammen og snakket om hva som fungerte og ikke.

– Det er viktig å gå igjennom etterpå. De som observerer, har også viktige innspill. Dette er lærerikt for alle, sier Knigge.

Av de fem foreldresamtalene studentene var

gjennom, vakte foreldrepåret som begynte å krangle seg imellom, mest engasjement.

– Dette kom helt uventet på meg, sier student Emil Bye.

Gøran Karlsen, som spilte far, mener å ha møtt sånne foreldre: – Jeg slo sammen flere og laget en litt ekstrem variant. Bevisst satt jeg bredbeint og ropte over meg om at sønnen vår trengte straff. Straff var det eneste jeg hadde tro

på. Jeg snakket til og med om min egen far og at han hadde hatt stor lykke med å straffe meg, sier Gøran og ler godt.

Han viser hvordan han hadde hetta på generen tredd over skyggelua og at han dro frem en snusboks midt i samtalen.

– Det jeg ikke hadde regnet med, var at hun som skulle spille kona mi, skulle spille at hun begynte å gråte. Dette var veldig gøy og lærerikt for meg også. En av studentene satte meg faktisk på plass. Imponerende. Da måtte jeg gå med på et opplegg med oppfølging av sønnen min.

Diagnoser og taushetsplikt

Til daglig er Vivian Ballin lærer ved Haugeåsen ungdomsskole. Denne dagen skulle hun spille en mor som ikke ville vedkjenne seg at hennes barn hadde gjort noe galt.

– Jeg gikk etter den andre eleven som min datter hadde vært i klammeri med. «Hun har vel en diagnose og er vel derfor mer utagerende», sa jeg. Jeg prøvde å flytte skylden over på

Lærerstudentene Bjørn André Hansen, León Joneid, Ola Vister og Emil Bye er enige om at rollespillet vil være nyttig når de selv skal møte foreldre. – Jeg hadde ikke møtt noen i min gruppe før. Det var ekstra lærerikt å jobbe sammen på tvers, sier Emil Bye.

Vi har jo vært i praksis, men jeg har savnet å øve meg på møter med foreldre. (...) Dette ufarliggjør det litt.

Preben Andersen, lærerstudent

rer Veronica Knigge: – Absolutt. Dette skal vi fortsette med.

– Vil dere gjøre noe annerledes neste gang?

– Vi har sendt ut evalueringsskjemaer til studentene og skal evaluere sammen med lærerne til uka. Dermed er det selvsagt mulig det vil bli noen endringer neste gang.

Brukes til å vurdere skikkethet

Ved lærerutdanningen i Stavanger har de brukt simulering i to og et halvt år. Forskerne Mette Tindvik Hansen og Mette Irene Hvalby har ikke sett andre som har koblet skikkethet til simulering i lærerutdanningene før.

– Det kan jo finnes andre steder verden, men det er ikke noe vi kopierer, sier Hvalby.

Mette Tindvik Hansen har bakgrunn i helse- og sosialfag, der det er langt vanligere å bruke simulering som metode.

– Vi har sett på hvordan en kan bruke simulering som del av skikkethetsvurderingen og publisert en artikkel om våre funn, sier Hansen, som underviser ved vernepleierutdanningen.

Rustet for å utøve yrket

Skikkethetsvurdering er et kvalitetsstempel om at studentene er kvalifisert for profesjonsyrkesutøvelse. Ved 28 ulike studier vurderes studenters skikkethet.

– Vi har utviklet et undervisningsopplegg knyttet til skikkethetsvurdering og kritisk tenkning for alle førsteårsstudenter på grunnskolelærerutdanningen ved UiS. Målet er å ruste lærerstudenter til å være godt forberedt til å utøve lærerrollen, sier Hvalby.

De to førstelektorene driver med følgeforskning og har publisert en artikkel. De har blant annet sett på hvordan studentene tenker om sin egen rolle i profesjonsdannelse, og hvor bevisste de er i rollen som fremtidig profesjonsutdannet.

Britene er interessert

– Vi har ikke fått forskningsmidler til denne piloten, men bruker av egen tid. Vi jobber med en artikkel til, som skal komme i høst. Vi har presentert resultatene våre ved to tverrfaglige konferanser, én i Toronto og én i San Francisco.

To universitetet i Storbritannia vil gjerne vite mer og ta i bruk simulering ved sine utdanninger. Det er Anglia Ruskin University (ARU) og Northumbria University, Initial Teacher Training, som vil samarbeide med de norske forskerne.

– Det er også nytt at vi lager opplegg på tvers av studiene. Innen helsefag har det vært mer vanlig og vi har bygd opp egne simuleringsrom. Det er gøy å jobbe tverrfaglig, og se og lære av hverandre, sier Hansen.

den andre eleven. To av studentene plumpet uti det og røpet at det hadde eleven. En student fortalte til og med hvilken diagnose denne eleven hadde, forteller Ballin.

Denne type øving tror hun vil være svært nyttig når studentene selv skal møte foreldre. Studentene er enige i det.

– Dette var spennende. Jeg hadde litt nerver. Dette var jo personer vi ikke har møtt før. At vi setter oss ned og snakker med dem etterpå, er også fint og lærerikt, sier León Joneid.

Studentene ble blandet og satt sammen på tvers. Her er både de som tar grunnskolelærerutdanning trinn 1.–7. og de som tar 5.–10.

– Jeg hadde ikke møtt noen i min gruppe før. Det var ekstra lærerikt å jobbe sammen på tvers, sier Emil Bye.

– Vi har jo vært i praksis, men jeg har savnet å øve meg på møter med foreldre. Det er noe en gruer seg til når vi neste år er ferdig utdannede lærere. Dette ufarliggjør det litt. Foreldre er jo bare folk de også, sier Preben Andersen.

På spørsmål om rollespillet skal gjentas, sva-

Studieprogramleder Lin Ramberg (t.v.) i samtale med forsker Mette Tindvik Hansen. Bak står forsker Mette Irene Hvalby og prosjektleder Veronica Knigge.

Elevene kan bestemme selv hvordan de vil sitte.
Fra venstre Victoria Marie Auestad, Olivier Urbanski,
Iben Tellenes Etene, Lina Galta, Gustav Park Vest,
Zander Rasmussen-Jensen og Even Eriksen.

Vekker leselysten med selvvalgte bøker

Elevene ved Godalen videregående skole får krype ned i saccosekker i skoletiden for å lese fantasy og krim. Det har gitt gode resultater.

Tekst: Kjetil S. Grønnestad Foto: Alf Bergin

– Jeg leser ikke mye hjemme. Det er kjekkere å lese litt innimellom her på skolen, sier Olivier Urbanski.

17-åringen er elev på videregående trinn 2 (vg2) industriteknologi ved Godalen videregående skole i Stavanger. Men nå er stolen i klasserommet byttet ut med en saccosekk på skolebiblioteket. Oliver skal nemlig kose seg med en bok. Det får elevene ved Godalen gjøre hver uke. Her settes det av undervisningstid til at elevene kan lese de bøkene de ønsker selv.

Alt begynte i 2018. Da kartla Anne Breivik, lektor i norsk og kroppsøving, leseferdighetene til elevene i fem klasser på vg1 salg, service og reiseliv. Det viste seg at ingen likte å lese.

Ingen av elevene kunne heller huske å ha lest ei hel bok.

– Da ringte jeg Sølvberget, sier Breivik.

Klar, ferdig, les!

Utvalget i skolebiblioteket var ikke all verden. Derfor håpet hun folkebiblioteket i kulturhuset Sølvberget kunne hjelpe.

– Det var kult å bli kontaktet av Godalen. Dette var en fin målgruppe å jobbe med, sier Tone Larssen Rogne, fungerende leder for samfunn og læring ved folkebiblioteket i Stavanger.

Sølvberget søkte utviklingsmidler til Anne Breiviks leseprosjekt. Elevene på salg, service og reiseliv skulle lese ei valgfri bok på norsk,

Skal lesingen være lystbetont, må boka være selvvalgt.

Anne Breivik, lektor ved Godalen videregående skole

og ei på engelsk. 20–30 minutter hver dag i fem uker ble satt av til lystlesing. Elevene skulle ikke vurdere boka. Lesestunden foregikk i et spesialinnredet, koselig rom. Der var det også forbudt å lese pensum eller på skjerm.

– Vi forsøkte å etterligne lesestunden slik den ville vært hjemme. Da sitter du i godstolen, ikke rett opp og ned ved et bord. At læreren skulle lese sammen med elevene, var et kriterium, sier Breivik.

En bibliotekar på Sølvberget hjalp elevene med å finne ei passende bok ut fra deres interesser og kunnskaper. Ved Godalen videregående er rundt 30 prosent av elevene minoritetsspråklige. De med begrensede norskkunnskaper, eller lesevansker, kunne velge tegneserier eller grafiske historier. Elever som trengte ekstra støtte, kunne bruke lydbok, eller først se en film, slik at de skjønnte bedre hva de leste.

Etter prøveperioden ble prosjektet evaluert. Det viste seg at samtlige elever hadde framgang i lesehastighet og ordforråd. De fleste elevene syntes prosjektet hadde vært kjekt også. Noen begynte å lese på fritida, og minoritetsspråklige elever lærte mange nye ord.

– Vi gikk fra at alle elever var negative til lesing, til at ingen lenger var negative, sier Breivik.

Ble lesekoordinator

PISA-undersøkelsen fra 2018 viser at 15-åringene bruker mindre tid til å lese på fritiden enn tidligere. 68 prosent av guttene og om lag halvparten av jentene oppga at de bare leser hvis de må. Den samme undersøkelsen viste at hver fjerde gutt leser kritisk dårlig.

Ifølge lektor Anne Breivik må skjermbruk, mobil og strømnetjenester ta hovedskylda for at boka er lagt bort. For ungdommene som ikke er vant til å lese bøker, ble leseprosjektet også en øvelse i konsentrasjon.

Oppmuntret av de positive resultatene blant

elevene på salg, service og reiseliv ønsket Breivik at lystbetont lesing skulle spres til hele skolen. Men selv om Breivik gløder av energi, hadde hun jo allerede full stilling.

– Alle lærere var positive, men det var fint hvis jeg gjorde alt ..., sier hun med glimt i øyet.

Løsningen ble å opprette en stilling som lesekoordinator. Skoleåret 22/23 utgjorde det 20 prosent av hennes stilling, fra 23/24 ble det økt til 50 prosent.

– Jeg hadde ikke hørt om lesekoordinator før, men Anne er flink til å selge seg inn, sier rektor Øyvind Sørhus.

Han så at leseprosjektet ikke bare var et kosetiltak, men at det støttet opp under språkopplæringa.

– Jeg tror på å kombinere ulike tiltak, der lesekoordinatoren er ett. Tilbakemeldingene jeg får, er at dette øker leselysten, bidrar til ro, og at det bedrer relasjoner mellom elever og lærere og elevene imellom. Et eksempel er elevene på TIF (teknologi og industrifag), som leser om morgenen. For dem skaper lesingen sammen med læreren en bedre start på dagen enn å komme rett på verkstedet, sier Øyvind Sørhus.

Inn med fantasy og krim

I dag er klasserommet som er satt av til lese-rom, reservert til klassefotografering. I stedet møtes elevene i skolebiblioteket. De setter seg i hver sin saccosekk.

– Jeg elsker å lese. Det utvikler hjernen og fantasien, sier Iben Tellenes Eiene, som er elev på vg2 blomsterdekoratør.

Hun har en manga-bok i fanget. En etter en forsvinner ungdommene inn i historiene sine.

En begeistret skolebibliotekar observerer dem der de blar.

– Lesekoordinatoren har forandret min jobbhverdag, sier Børge Brattabø.

Han har jobbet ved Godalen i ni år.

– Tidligere hadde skolebiblioteket mange gamle bøker og nedadgående besøk. Etter råd

fra Sølvberget fjernet vi de eldste bøkene og kjøpte inn manga, grafiske romaner, fantasy og krim. Vi prøver å få tak i litteratur med enkelt språk, som ikke er for barnslig, men det kan være en utfordring.

Samarbeidet med Sølvberget fortsetter, selv om bibliotekarene derfra ikke lenger besøker skolen fast. Nå tar de imot klassene på folkebiblioteket. Elevene får en omvisning, en presentasjon av aktuelle titler og hjelp til å finne riktig bok. Når bøkene er ferdig lest kan de leveres inn ved skolebiblioteket. Det gjør det litt lettere.

Gustav Vest og Linn Galta, begge fra vg2 brønnteknikk, valgte seg hver sin roman ved siste besøk.

Elevene kan levere bøker de har lånt på folkebiblioteket i kulturhuset Sølvberget til skolebibliotekar Børge Brattabø.

– Jeg liker å lese, og det er fint å få lesere her på skolen, sier Linn.

Gjør lesing kult

Hver enkelt lærer bestemmer hvordan og når leseøktene i klassene skal organiseres. Noen leser én gang i uka, andre oftere. Breiviks oppgave er å koordinere og inspirere. Podkast, QR-koder med anbefalinger fra elever, og besøk av kjendiser som forteller om sine lesevaner, er eksempler på aktiviteter som skal gjøre lesing gøy og ikke et ork.

For å engasjere de lesesvake, samt minoritetsspråklige med kort botid i Norge, bruker Breivik og Brattabø metoden «Shared Reading», delt lesing. Da leser de en skjønnlitte-

Jeg elsker å lese.
Det utvikler hjernen
og fantasien.

Iben Tellenes Eiene

rær tekst høyt som utgangspunkt for diskusjon med elevene.

Hvis noen vil innføre lystlesing i skoletida, understreker Breivik at elevene må få velge bok selv. Lesingen må ikke oppleves som plikt eller pensum, sier hun. Altså ingen evaluering av boka. Hun forteller at et forsøk de gjorde, der alle leste samme bok, ble mislykket.

– Skal lesingen være lystbetont, må boka være selvvalgt, understreker Breivik.

Hun anbefaler også leseøkt på mellom 20 og 30 minutter, der lærerne leser sammen med elevene: – Hvis ikke skli det ut.

Læreren må være med

Og hun understreker at læreren er nøkkelen til vellykket lystlesing. Elevene er ikke problemet, sier hun. Hennes erfaring er at elevgrupper man kanskje kunne tro er mest negative til lesing, som gutteklasser på TIF, bygg eller elektro, kan bli elevene som etter hvert koser seg mest med det. Så lenge det legges til rette for lesing på den riktige måten.

– I det første delen prosjektet brukte jeg mye tid på å selge inn verdien av lystlesing til andre lærere. Det var en tidkrevende, men viktig prosess. Hele lærerteamet måtte få eierskap til leseprosjektet og skjønne at det ga gevinst også i deres fag, slik at dette ikke bare ble en «norsktime-ting», sier Breivik.

Nå som lystlesingen er spredd til hele skolen, bestemmer lærerne hvor mye tid som settes av.

– Ledelsen har ikke satt et krav, men lærerne oppfordres til å sette av nok tid. Jeg hører ingen lærere som er negative, men hvis ikke læreren brenner for lesing selv, kan det nok havne lengre ned på prioriteringslista, sier Breivik.

Hun minner om at læreplanen sier at lesing skal inn i alle fag.

– Men dessverre sier den lite om at elever må få tid og anledning til å lese bare for fornøynsens skyld.

Må skitne til egne klær

I noen kommuner får barnehageansatte flere tusen kroner til arbeidstøy. Andre steder får de null.

Tekst: Dina Jeanette Danielsen
Foto: Ørjan Marakatt Bertelsen

– Jeg synes det er helt latterlig. Vi får jo ikke de klærne vi trenger i en barnehagehverdag. Vi er ute i skog og mark, og det er stor slitasje på uteklærne.

Elise Kristine Elvenes-Leiros (26) er på jobb i barnehagen i Kåfjord kommune i Troms. I dag er det plussgrader og lett regn. Om noen uker blir det kaldere, og snart kommer snøen. Men ut skal man uansett. Da trengs det uteklær som tåler all slags vær.

Elvenes-Leiros må kjøpe det hun trenger selv. Hun får 2100 kroner i året i klesgodtgjørelse. Den summen må hun skatte av.

Dermed må hun bruke av egne penger for

å kjøpe klær som holder henne varm og tørr gjennom dagen.

– Et par gode vintersko koster 2000 kroner. Regntøy er skikkelig dyrt, og vanlige inneklær må byttes ofte, siden det blir fort slitt og ødelagt, forteller hun.

Tusenvis av kroner i forskjell

I Alta kommune i Finnmark får ansatte i barnehager 3000 kroner i året over lønns slippen i klesgodtgjørelse. I Vestvågøy kommune i Lofoten får de 4000 kroner.

Mens enda lenger sør, i Bodø kommune, får de barnehageansatte 7000 kroner i året.

Utdanning har vært i kontakt med lokallagsledere i Utdanningsforbundet i over 60 kommuner. Vår oversikt viser at de ulike avtalene i kommunene utgjør tusenvis av kroner i forskjell, fra 0 til 7000 kroner.

Det som avgjør hvor mye barnehageansatte får, er lokale forhandlinger. Målet med slike forhandlinger er at det skal tas hensyn til ulikt klima og forskjellige lokale forutsetninger.

Aina Beate Skjefstad Andersen, forhandlingsjef i Utdanningsforbundet (UDF), forklarer det sånn:

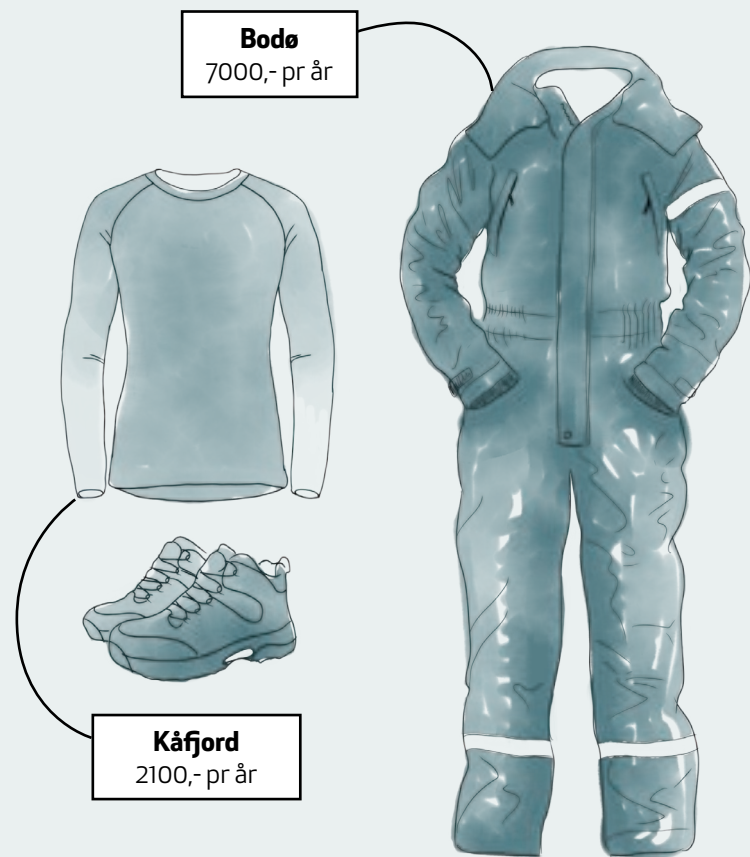
– Kommuner er veldig forskjellige. Derfor er det en fordel at de lokalt kommer frem til

Elise Kristine Elvenes-Leiros i Birtavarre barnehage i Kåfjord synes 2000 kroner i året før skatt til arbeidstøy er altfor lite.

Tusenvis av kroner i forskjell

Utdanning har vært i kontakt med lokallagsledere i Utdanningsforbundet i over 60 kommuner. Vår oversikt viser at de avtalene i kommunene varierer fra 0 til 7000 kroner år år.

Illustrasjon: Kristin Slotterøy

hva som er det lokale behovet for arbeidstøy.

Elvenes-Leiros i Kåfjord var ikke klar over at de fikk mer i «nabotraktene».

– Det er litt kaldere i Alta enn her, men det er fortsatt kaldt her, og vi trenger like gode og varme uteklær som de ansatte der. Det er ikke rettferdig at vi skal få mindre, mener hun.

Forhandlingsjefen i UDF er enig.

– Klær koster jo stort sett det samme i hele landet, sier Andersen.

– Tariffstridig å måtte skatte

Arbeidstøy til barnehageansatte er ikke regulert i loven, men gjennom tariffavtalen. Ar-

beidstøy til de som jobber i norske kommuner (bortsett fra Oslo), er regulert i en særavtale med kommunenes arbeidsgiverorganisasjon KS.

Godtgjørelsen kan skje på to måter:

- Hovedregelen er at ansatte får utlevert arbeidstøy etter behov. Men det er opp til partene lokalt å avtale hva som trengs av utstyr.
- Eller den ansatte kan selv kjøpe arbeidstøy mot kvittering. Summen avtales.

Likevel kan Utdanning dokumentere at det er utbredt i Kommune-Norge med en fast sum over lønna. Det er en ordning som egentlig er tariffstridig, ifølge KS.

Hovedregelen er at ansatte skal få utlevert arbeidstøy etter behov.

«Særavtalen åpner ikke for at det avtales fast klesgodtgjørelse, for eksempel med en sum hver måned, som ikke er refusjon for faktiske utgifter», skriver KS i en e-post til Utdanning.

Også UDF mener praksisen med godtgjørelse over lønn er problematisk.

– Et fast beløp over lønns slippen vil kunne resultere i at arbeidstaker blir skattlagt for godtgjøringen. Bli hen det, vil dette etter mitt syn være et brudd på avtalen, sier forhandlingsjef Aina Beate Skjefstad Andersen.

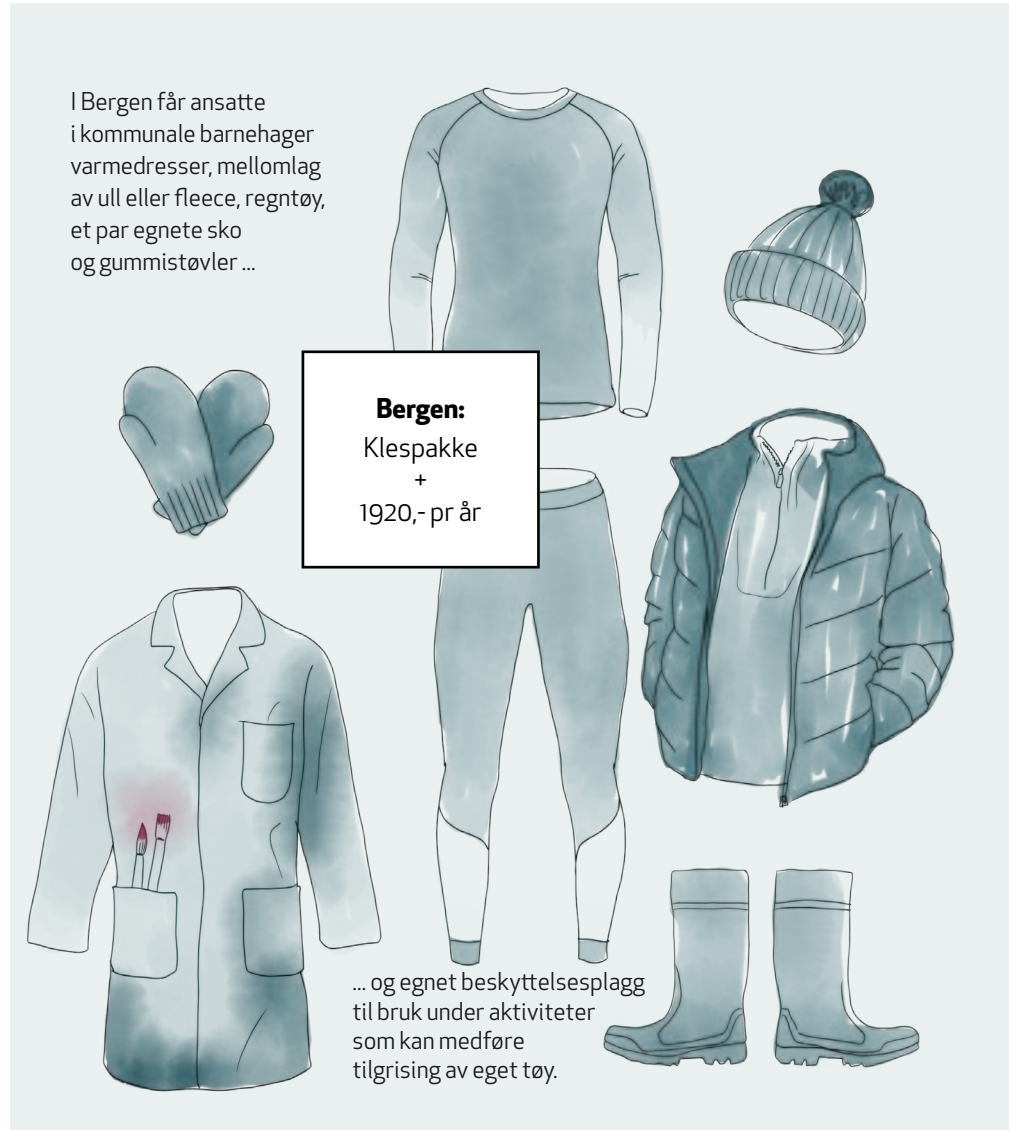
Bergen kommune har valgt en løsning som

svarer på tariffavtalen, samt gir det lille ekstra. Ansatte i kommunale barnehager får:

1. Varmedresser, mellomlag av ull eller fleece, regntøy, et par egnete sko og gummistøvler.
2. Forkle, lagerfrakk, laboratoriefrakk eller annet egnet beskyttelsesplagg til bruk under aktiviteter som kan medføre tilgrising av eget tøy.

Når klærne er utslitte eller ødelagte, kjøper man nytt. I tillegg til dette får de ansatte en godtgjørelse over lønna for å kompensere for at innetøyet blir fortere slitt og må vaskes hyppig. Summen er på 1920 kroner i året.

– Denne kleskompensasjonen får de ansatte i barnehagen på grunn av arbeidets egenart. De kryper på gulvet, får leverpostei, oppgulp, spy og snørr på sitt private tøy. Det må vaskes ofte, og blir lettere slitt, sier hovedtillitsvalgt for de kommunale barnehagene i UDF Bergen, Kjersti Bernes Drageide.

Forskjeller mellom Oslo-bydeler

Også i Bærum kommune i Akershus praktiserer de en todelt løsning der de ansatte får, eller får låne, utedress eller regntøy etter behov, samt en årlig sum på 3635 kroner. Ulike varianter av dette praktiseres også i andre kommuner.

Mange steder er det kommunen som står for klær med logo på. Mange lar også de ansatte kjøpe klær via egen leverandør, som gjør at summen du får handle for, ikke må skattes av.

Oslo har en egen tariffavtale og skiller seg dermed ut fra resten av Kommune-Norge. Der har bydelene ansvaret for barnehagene. De har ulike satser i klesgodtgjørelse, fra 125 kroner i måneden i bydel Bjerke til 228 kroner i bydel St. Hanshaugen.

Får ingenting

Men noen steder får ikke de ansatte et rødt øre. I Kragerø kjøpes det ikke inn klær til ansatte i år. Det er kuttet i budsjettet. I Vardø finnes

Regntøy er skikkelig dyrt, og vanlige inneklær må byttes ofte.

Elise Kristine Elvenes-Leiros

det ingen avtale.

– Har UDF gjort en god nok jobb sentralt når vi ser at mange kommunalt ansatte i barnehage/SFO/1. klasse ikke får klær fra arbeidsgiver, eller nok penger å kjøpe for?

– Vi forventer at alle parter forholder seg til fremforhandlede avtaler og de forpliktelser som ligger i det. Der det er behov for arbeidsklær, for eksempel for ansatte i barnehage eller på yrkesfag, legger jeg til grunn at de får dekket utgifter til arbeidstøy på linje med ansatte i teknisk etat i Kommune-Norge og industrien i privat sektor, svarer forhandlingsjef Aina Beate Skjefstad Andersen.

Hun mener det er viktig at et brudd på avtalen blir tatt videre.

– Etter avtalen med KS (SGS1002) blir det slått fast at arbeidstakere i kommunen skal ha arbeidstøy etter behov. Er det uenighet om

Vil lovfeste retten til gratis arbeidsklær

Fagforbundet reagerer på ulike klesordninger i kommunene og vil ha lovending. Arbeiderpartiet lover å programfeste retten til gratis arbeidstøy.

Nestleder i Fagforbundet, Helene Harsvik Skeibrok, er tydelig i sin tale. Arbeidstøy bør ikke være noe som kun bestemmes i lokale forhandlinger.

– Det er noe vi mener bør tas lovveien. Det ligger allerede noe i tariffavtalene. Men det er store ulikheter hvordan dette praktiseres fra kommune til kommune. Noen har klart å forhandle at kommunen kjøper klær, mens andre bare har litt klesgodtgjørelse.

Nestleder i Arbeiderpartiet, Tonje Brenna, presenterte nylig førsteutkastet til nytt partiprogram for Arbeiderpartiet 2025–2029. I programmet står det at Arbeiderpartiet vil «Sikre at ansatte som må bruke arbeidsklær, får rett til klær som er tilpasset arbeidsoppgavene, årstider og vær.»

– Arbeidstøy er en naturlig del av jobben, og de ansatte skal ikke betale for dette. Derfor sier vi at ansatte skal få

dekket kostnadene til egnet og nødvendig arbeidstøy, skriver hun i en e-post til Utdanningsnytt.

Brenna vil ikke gå inn på akkurat hvordan de skal sikre likebehandling, og kan ikke love at det blir lovfestet.

– For Arbeiderpartiet er det viktig å styrke arbeidstakernes vern og innflytelse på egen arbeidshverdag. Hvordan akkurat dette skal gjøres, må vi komme tilbake til.

Også Utdanningsforbundet hentyder til at en lovending er ønskelig.

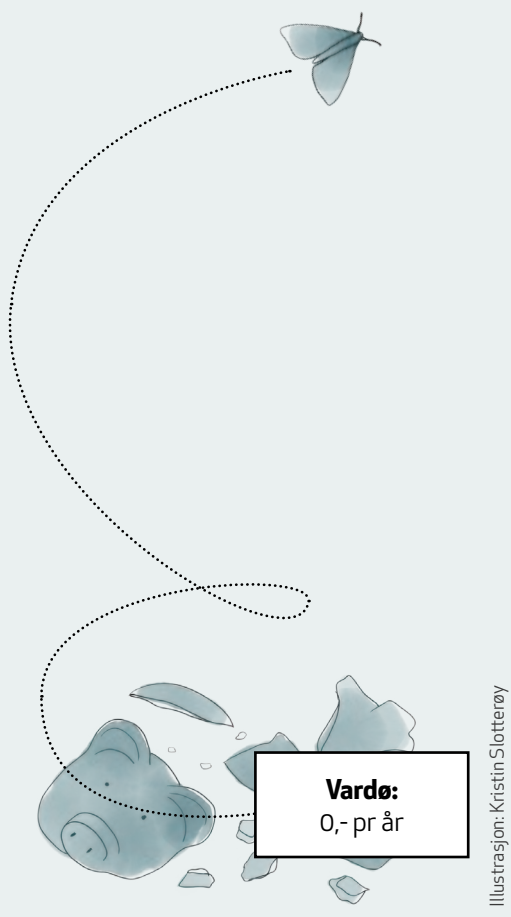
– Det hadde vært til hjelp for våre medlemmer om det forelå en lovregulering av dette, sier Aina Beate Skjefstad Andersen, forhandlingsjef i Utdanningsforbundet.

Styreleder i kommunesektorens organisasjon (KS), Gunn Marit Helgesen, som også er Høyre-politiker, mener forslaget fra Arbeiderpartiets programkomité ikke vil bli godt mottatt i kommunene.

– Ute i kommunene er det kutt, prioriteringer og omstilling som står på agendaen i en svært presset økonomisk situasjon. Da er enda mer statlig detaljstyring av nøyaktig hva de skal prioritere innenfor budsjettene sine, en veldig dårlig idé. Det aller viktigste statsministeren kan gjøre både i denne og kommende stortingsperiode for det, er å prioritere god kommuneøkonomi i de årlige statsbudsjettene.

Ansatte skal få dekket kostnadene til egnet og nødvendig arbeidstøy.

Tonje Brenna, nestleder i Arbeiderpartiet

dette lokalt, så skal uenigheten behandles i lokal nemnd, dette følger av Hovedavtalen i KS tariffområde, del A § 6-2, skriver hun i en e-post.

Føler seg ikke verdsatt

Elise Kristine Elvenes-Leiros i Kåfjord vil aller helst at kommunen skal kjøpe inn klær og sko til de ansatte. Men det er viktig at det er tilpasset jobben i barnehage. Det må være av god kvalitet, mener hun.

26-åringen forteller at hun ikke føler seg verdsatt når hun ikke får utstyr til å gjøre jobben sin.

– Barnehageyrket er det minst verdsatte yrket i samfunnet. Det er utrolig kjedelig å bruke så mye av lønna på klær jeg trenger i jobben min.

En dag i ungdomskroppen
Av Sarah Herlofsen og Fredrik Edén
(illustrasjoner)
Herosa
206 sider

Et ærlig forsøk på å forstå unges

Til tross for uklar målgruppe og enkelte stereotypier er dette en bok som kan brukes både i skolen og av lærerstudenter.

Anmeldere: Wenche Fjeld, førstelektor ved Høgskolen i Innlandet, og Thilde Fjeld Lillehaug, grunnskolelærer

Bokas gule, kreativt illustrerte framside gjør oss nysgjerrige og motiverte for de åtte kapitlene fordelt på 206 sider. Hvordan kan boka brukes i grunnskolen og i lærerutdanningen?

Sarah Herlofsen har samlet 400 spørsmål fra elever, men det er uklart hvordan hun har organisert disse. Det er ingen tekstreferanser til litteraturlisten bak i boka. Vi lurer på hva som er målgruppen for boka, da innholdet varierer fra å være utfordrende for de yngste til passende for de eldste, noen ganger relevant for de yngste, men også muligens for barnlig for de eldste.

Undervisning om «kropp og seksualitet» vekker naturlig nok mange spørsmål hos barn og unge i puberteten. Herlofsen klarer å forenkle komplekse temaer om kroppen, som hjernen, hormoner og tarmfunksjoner, slik at barn og ungdom kan forstå. Det er mange metaforer som gjør at barn med nevroutviklingsforstyrrelser vil trenge

ekstra forklaringer og støtte av læreren for å ha nytte av boka.

Illustrasjonene i boka er humoristiske, og artige fakta om ulike temaer bidrar til en lett tone, som det at musenes sædcelle er dobbelt så stor som den menneskelige. Men boka mangler detaljerte illustrasjoner for komplekse temaer som kunne ha støttet teksten, det vi vil kalle multimodalitet.

Forfatteren har nok gått mange runder med seg selv om hvor mye som skal forklares om hvert tema. Det kan kritiseres at hun unngår begrepet «vulva» om kvinnens underliv, og det blir heller ikke nevnt hvordan jenter kan bli kjent med kjønnsorganet ved å bruke speil for eksempel.

Herlofsen sier at barn og unge ser pornografi for å få svar på hva sex er. Derfor er det synd at hun ikke benytter anledningen til å forklare det: At det samtykkende, likeverdige paret må bli kåte og våte, penis må bli stiv og føres inn i kvinnens

Taushetsplikt i tverrfaglig samarbeid.
Retten og plikten til å dele opplysninger i arbeid med barn og unge.

Av Liv Altmann og Kari Paulsrud
Gyldendal
120 sider

Nyttig oversikt over lovverket

Forfatterane ynskjer å bidra til gode tenester for barn og foreldre, og å støtte hjelpeapparatet i forståing og bruk av lovverket.

Meldar: Kirsten Flaten, dosent ved Høgskulen på Vestlandet

Tieieplikt er naudsynt i arbeidet med sensitive tema, som det er når nokon treng hjelp til å handtere utfordringar i livet. Samstundes kan tverrfaglege tenester fordre deling av informasjon. Reglene for forvaltning av tieieplikt er ikkje alltid enkle å tolke i samarbeidsrelasjonar med ulike aktørar. Lovverket er ulikt for samarbeidspartnarar, noko som inneber at tenesteytarar som Nav, pedagogisk-psykologisk teneste, helsetenester og skule har ulike grader av tieieplikt. Skal samarbeidet fungere, må det byggjast ein relasjon mellom tenesteytarane, og det kan vere

nyttig å kjenne rammene for sin eigen og andre sine profesjonar.

Boka gir innføring i lovverk som regulerer velferdstenester, og ho viser at det er eit komplekst system å forhalde seg til. I tillegg kjem rettsreglar av høg og låg rang, der *lex superior*-prinsippet tilseier at høg rang trumfar om det er motstridande reglar. Omgrepa naudsynt, forsvarleg og rimeleg føreset at tenesteytar kombinerer fagkunnskap og lovverk til gode avgjerder. Eksempel viser til korleis dette kan komme til syne i skulekvardagen, og at kven som har definisjonsmakta

kropp og sinn

skjede, og begge må bevege seg slik at det kjennes godt. Dette er ikke kontroversielt å fortelle barn og unge.

Herlofsen prøver ærlig å forstå ungdommens kropp og sinn, men dette kan lede til stereotyper. Hun nevner jenter som bekymrer seg for bryststørrelse uten tilsvarende eksempler for gutter eller ikke-binære. Teksten er tidvis heteronormativ og holder seg til en tradisjonell to-kjønnsmodell.

Bokas største utfordring er å inkludere alle, spesielt når det gjelder følelser og interesser. Den kan svare på ungdommens spørsmål på en trygg måte, men det er vanskelig å dekke vårt komplekse og mangfoldige samfunn. Mange ungdommer ville satt pris på et språk som inkluderer kjønnsnøytrale pronomen, som «hen» og «de/dem».

Grunnskolelæreren mener at boka kan brukes i undervisning ved å lese høyt og vise egne illustrasjoner. Lærerutdanneren mener at den kan være et verktøy for lærerstudenter når de forbereder undervisning og lager didaktiske planer. Våre kritiske vurderinger i omtalen kan bli gode refleksjonsoppgaver for både elever og studenter.

av og til må drøftast. Teksten viser ein tabell over tenesteytingar og kva lovverk dei ulike yrkesgruppene skal halde seg til.

Teieplikt treng køyrereglar for å sikre trygg sakshandsaming, og dei er ulike, basert på kva tenesteyting ein arbeider med. Opplysningar gitt i ein privat samanheng vil komme innunder teieplikt, som i prinsippet gjeld frå 60 til 100 år. Praksiseksempel viser at gode intensjonar om å hjelpe kan føre til feilvurderingar.

Dette er ei bok å bla litt i, for å få oversikt over viktige lover for eige yrke. Det er lett å verte overvelda av mengda lover og paragrafar, men om ein les med tanke på at lovverket er der for å verne oss alle, går det lettare å ta inn over seg innhaldet. Boka er nyttig for alle som arbeider i skule og hjelpeapparat.

MINE FAVORITTER

Jakob og Neikob

Av Kari Stai
(2008)
Barnebok

To motpoler

Dette er første boka som ble utgitt om Jakob og Neikob. Kari Stai har utgitt sju bøker om disse to vennene. Jakob sier Ja til alt, mens Neikob sier Nei. Hvordan kan de to bo sammen og være venner? Dette er ei av de bøkene som skaper gode samtaler med barn. Den er blitt lest mange ganger på jobb.

Skriften i vannet.

Av John Ajvide
Lindquist
(2023)
Krim

Drama i skjærgården

Meget godt skrevet bok om Julia Malmros, som har fått i oppdrag å skrive den neste delen i Millennium-serien. Hun får hjelp med research av hackeren Kim Ribbing. Forlaget er ikke fornøyd med manuset til Julia, og skuffet drar hun til Stockholms skjærgård for å finne ro. Der blir hun vitne til et voldsomt angrep.

Skygger

Av Sara Strömberg
(2023)
Krim

En redaktør på sporet

Svensk krim som utspiller seg i Åre. Den lokale redaktøren Vera Bergström får i oppdrag å skrive om bygdefolkets frykt etter at en kvinne blir funnet drept. Vera, som bor på en nedlagt togstasjon, begynner å finne ut hvem offeret var og hvem morderen er. Meget god krim som fortjente å bli kåret til Årets Debut i 2023.

Beate K.B. Andersson

barnehagelærer i Midtheim
barnehage i Stjørdal kommune

Debattinnlegg kan ha en lengde på opptil 7000 tegn (inkludert mellomrom).

Husk tittel og ingress.

Tips: Både tittel og ingress bør være konkrete og gi uttrykk for en mening.

Oppgi navn og telefonnummer når du sender inn innlegg. Legg gjerne ved et digitalt portrett (minimum 0,5 MB), med navn på den som har tatt bildet.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere og kutte i bidragene.

BARNEHAGE

Et lynkurs i regler og avtaleverk

Her kommer tips til ansatte som vil ha bedre arbeidsvilkår og bedre bemanning i barnehagen.

Er du barnehageansatt og usikker på hvilke rettigheter du har? Jobber du gratis og dekker over en uholdbar bemanningssituasjon? Her kommer et lynkurs i regler og avtaleverk. På den måten kan vi slå to fluer i en smekk: Du varer (litt) lenger i arbeidslivet, og arbeidsgivere og politikere vil bli presset til å gjøre noe med bemanningen!

Barnehageloven, ferieloven og arbeidsmiljøloven, inkludert rammeplanen og andre forskrifter, regulerer arbeidet i barnehagene. De aller fleste barnehager i Norge har også en tariffavtale, som er en forpliktende avtale mellom arbeidsgivere og arbeidstakerorganisasjoner. I tillegg er arbeidsavtalen og stillingsinstruksjonen viktig. Kunnskap om rettigheter og plikter i arbeidslivet gir trygghet til å vite hvor man kan sette grensen. Det er heller ikke mindre viktig for ledere å sette den grensen enn for andre!

Kjenner du til minstenormen?

Bemanningsnormen kjenner vi godt, men visste du at det er en minstenorm? Paragraf 26 i barnehageloven starter med: «Bemanningen må være tilstrekkelig til at personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet». Ifølge paragraf 7 har barnehageeier ansvaret for at barnehagene drives i tråd med lov og forskrift. Det vil si at med alle de variasjonene vi vet finnes i barnegruppene våre, er det snodig (les: helt umulig å godta) at så å si alle barnehageeiere i Norge lander på at minimumsbemanning er tilstrekkelig for å drive pedagogisk tilfredsstillende virksomhet.

Styrerressurs blir regulert i en forskrift. I paragraf 4 slås det fast at hver barnehage skal ha en styrer. Deler dere lederressurs med en annen barnehage, er det verdt å sjekke om det er i tråd med denne forskriften, som ble strammet inn i 2023.

Den samme forskriften regulerer norm for pedagogisk bemanning. Her er det igjen pussig at minimumsnormeringen og det som skal til for å ha en pedagogisk forsvarlig bemanning, går hånd i hånd. Det kan virke som barnehageeiere ikke har avklart reelt hva de legger i begrepet «pedagogisk forsvarlig» og uten vurdering har landet på at de bemanner kun det loven krever.

Altfor mye gratisarbeid

Alle barnehagelærere må ha tid til forberedelser og etterarbeid og til å gjennomføre andre krav fra myndigheter og ledelse. Undersøkelser viser at altfor mange opplever at de tariffestede fire timene spises opp av arbeid i avdeling og/eller administrativt arbeid. Altfor mange jobber gratis for å dekke over manglende planleggingstid. Slutt med det! Dersom du er i en tariff med bunden plantid, må dere avtale at dere enten får tiden igjen i løpet av uken eller overtid. Til dere som har ubunden tid: Må dere være lenger på avdeling, eller ankomme tidligere, er det overtid. Det er ikke noe i avtalen som sier at ubunden tid kan gjøres om til arbeid i avdeling, og alt arbeid over (33,5 timer + 4 timer =) 37,5 timer skal dere ha overtidsbetalt for!

Apropos arbeidstid: Når dere må bytte vakter

Altfor mange jobber gratis for å dekke over manglende planleggingstid. Slutt med det!

Meningene dine er viktige for oss!

Send ditt bidrag til:
debatt@utdanningsnytt.no

Illfoto: Paal Svendsen

Altfor mange jobber gratis for å dekke over manglende planleggingstid. Slutt med det! skriver innsenderne.

på kort varsel, skal dere ha tillegg for forskjøvet arbeidstid. Sjekk tariffavtalen eller snakk med fagforeningen din om hva som gjelder for deg!

Bryter din barnehage med minstekravet for bemanning ved å bruke den pedagogiske bemanningen til å fylle opp en lederstilling, gjøre styreroppgaver, fylle opp med noen ekstra barn for å lønne kjøkkenpersonalet, tar inn flere barn enn det de har pedagoger til, ikke tar inn vikar ved fravær eller andre brudd på lover, regler, normer og rutiner, skal dette meldes som avvik. Tar ikke barnehageeier fatt i det, meld til barnehagemyndigheten i kommunen, som kan vurdere om barnehageeier må endre praksis. Vi som jobber i barnehagene, skal ikke tillate slike brudd. Vi er etisk forpliktet på vegne av barna til å si fra. På lang sikt er dette en del av grunnlaget for slitasjen som gjør oss syke på jobb.

Ytringsfrihet

I ulike sammenhenger ser vi at barnehageansatte kvier seg for å snakke offentlig om det de opplever i egen barnehage. Det er oppsiktsvekkende

mange anonyme innlegg i debattfora for barnehage. Da er det greit å vite at selv om loven ikke beskytter deg for ubehaget det er å være åpen med din kritikk, beskytter paragraf 100 i Grunnloven din rett til å uttale deg. Ytringsfriheten er viktig for demokratiet, og som fagperson bør du bidra i debatten med din innsikt. Alle forsøk på å kneble dette ved å vise til lojalitetsplikt og omdømmebygging er urimelige. Så lenge du holder deg til sak, uttaler deg på egne vegne og er saklig, står din rett til å uttale deg meget sterkt.

På tide med et ansattoppør

Vi mener det er på tide med et ansattoppør! En god begynnelse er å sette seg inn i lover og avtaler og følge dem, og slik være med på å synliggjøre behovet for bedre bemanning i stedet for å dekke over det. Vi har allerede fagforeninger som jobber for oss på den måten, men den viktigste jobben må gjøres i barnehagene. Husk: Er du medlem i en fagforening, er du aldri alene og har alltid noen å rådføre deg med!

Kari Coventry

barnehagelærer og hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet Drammen

Toril Reehorst Kalsås

organisasjonstillitsvalgt i Utdanningsforbundet Bergen

UFRIVILLIG SKOLEFRAVÆR

Ikke alltid til barnas beste

Feilaktige påstander om skolefravær fra politikere og fagfolk kan i verste fall være skadelige, for skolen er ikke alltid til barnas beste.

Det blir skrevet og sagt mye om skolemiljø, mobbing og ufrivillig skolefravær, og tallene er dessverre økende.

Jeg har jobbet som lærer i ca. 30 år. Jeg er et helt menneske på godt og vondt. Jeg er «sårbar» når noe vondt skjer med dem som jeg er glad i, og jeg er «robust» fordi jeg har gode mennesker rundt meg. Det provoserer meg at mange skoler skal gjøre elevene «mer robuste», når skolene ikke er tilpasset barna og ungdommene.

Det står for eksempel i Utdanningsdirektoratets rundskriv 2-2010, Retten til et godt psykososialt miljø etter opplæringsloven kapittel 9a: «Når det er i samfunnets interesse at elevane oppheld seg i skolen, bør det også vere samfunnet sitt ansvar å gjere sitt ytterste for å hindre at dette opphaldet blir til skade for dei.»

Barnekonvensjonens artikkel 29, Utdanningens formål (grunnlovsfestet, har juridisk forrang): Min tolkning er at opplæringen skal tilrettelegges og skje innenfor trygge rammer, slik at barnet eller ungdommen skal få utfylt sitt potensial.

Når kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun (Ap) påstår at «det er altfor lett å holde ungene hjemme fra skolen», er dette både ansvarsfraskrivelse og uriktig. Jeg har dessverre sett de samme tendensene når det gjelder faglige råd

fra Læringsmiljøsentret i Stavanger. Førsteamanuensis i pedagogikk Trude Havik har blant annet foreslått at foreldre skal «utøve et mildt press» for å få barna til å møte opp på skolen.

Hvor mye skal vi presse ungene før vi blir en del av problemet? Skal vi skru ned romtemperaturen hjemme også, så det blir mer ubehagelig? Kanskje vi må skru tiden tilbake til 1950-tallet og behavioralismen, som ikke en gang virker på hundedressur?

Feilaktige påstander og råd som er basert på feil forståelse av en situasjon, kan gjøre det vanskelig for alle elevene (og de pårørende) som sitter i bilen og prøver å gå ut, men det går ikke. Alle som ikke får sove om natten før skolen begynner. Alle som «hater» skolen fordi de blir mobbet. Alle som ikke får tilpasset opplæring som de har krav på. Alle som ikke blir møtt med respekt og anerkjennelse. Alle som blir utsatt for omsorgssvikt fordi skolen «ikke har nok ressurser».

Budskapene fra kunnskapsministeren og Havik er uklare og vanskelige å forstå for elever og pårørende som står i en situasjon der eleven ikke klarer å gå på skolen. Derfor kan utspillene deres i verste fall være skadelige.

Maiken M. Jordal og Ole J. Madsen skrev dette i artikkelen «Er skolen alltid til det beste for barna?» på Stavanger Aftenblads nettsted 16.

Ill.: Tone Lileng

Skolen er ikke alltid til «barnas beste». Det må vi som jobber i skolen gjøre noe med, og vi må få hjelp fra politikerne, skriver Kjartan Espeland.

september i år, og det er noe som jeg er helt enig i. Skolen er ikke alltid til barnas beste, og det må alle vi som jobber i skolen gjøre noe med, og vi må få hjelp fra politikerne.

Jeg ber om at ansvarlige forskere og politikere begynner med å legge Barnekonvensjonen til grunn, fremfor å fremme påstander om at elever er «for lett å holde hjemme fra skolen». Det er heldigvis sånn at flere fagfolk og forskere ser at systemet ikke alltid er tilpasset barn og unge, og at elevene blir stilt overfor forventninger som ofte er vanskelige. La oss heller begynne der.

Kjartan Espeland

lærer og trebarenspappa

Visste du at
annonser
hos oss
sees av
274 000
lesere?

Bestill annonser nå

annonsefrist/utgivelsesdato

11 20. november / 6. desember

1 11. desember / 17. januar

2 22. januar / 14. februar

3 19. februar / 14. mars

utdanningsnytt.no/annonser

Annonsekontakt:

utdanning@hsmmedia.no
Malin A. Kjellgren Sundet,
tlf 99 29 76 66

Annonse-
informasjon:

YRKESFAGLÆRERE

En uutnyttet ressurs i ungdomsskolen

Etter presentasjonen av stortingsmelding 34 om en mer variert og praktisk ungdomsskole, har det dukket opp et problem. Kompetansenivået blant lærere som underviser i praktisk-estetiske fag i ungdomsskolen er generelt for lavt, særlig når det gjelder mat og helse og kunst og håndverk. Bare rundt 50 prosent har studiepoeng i fagene fra lærerutdanningen.

En godt bevart «hemmelighet» er imidlertid at yrkesfaglærere også er kompetente til å undervise i praktiske estetiske fag i ungdomsskolen. Alle studentene i yrkesfaglærerutdanningen har bakgrunn fra yrker der de har fag- og svennebrev. Dette, pluss en utdanning tilpasset både ungdomsskole og yrkesfag, kan bidra med læ-

rere som ikke bare kan undervise i de praktisk estetiske fagene, men også i utdanningsvalg, arbeidslivsfag og flere av valgfagene i ungdomsskolen. Yrkesfaglærerutdanningen kvalifiserer for 8.-13.-trinn.

Disse yrkesfaglærerne er rett og slett en uutnyttet ressurs som bør regnes med når skolene nå skal jobbe videre med å realisere stortingsmeldingen om en mer praktisk og variert ungdomsskole.

Halvor Spetalen

Institutt for yrkesfaglærerutdanning
Oslo Met – storbyuniversitetet

Ill.foto: Tom-Egil Jensen

Når skolene skal realisere en mer praktisk og variert ungdomsskole, husk at yrkesfaglærere også er kompetente til å undervise i praktisk-estetiske fag der, skriver Halvor Spetalen.

STØTT SKAPERE – BERIK ELEVENS LÆRING

Ulovlig bruk og kopiering truer utviklingen av nye læremidler som elevene dine trenger. Ved å respektere kopieringsavtalen, bidrar du til å sikre gode ressurser for både dagens og framtidens undervisning.

Slik kopierer du riktig til undervisningen:

- Fra bøker kan du kopiere **inntil 15 %** av sidetallet, men likevel en hel novelle, eller et helt kapittel eller et lignende avsnitt.
- Du kan kopiere **fritt og uten begrensinger** fra aviser, ukeblader, tidsskrifter og materiale som er lagt ut lovlig på åpne nettsider.
- Du kan **ikke kopiere fra engangsmateriale**, som arbeidshefter beregnet for utfylling.
- Skal du dele materiale på åpne nettsider, må du først **be om tillatelse** fra rettighetshaveren.

Og husk alltid å navngi opphaver og oppgi kilde!

Kopinor

Les mer om kopieringsavtalen og detaljerte vilkår på kopinor.no/skole

SPRÅKFAG

Fremmedspråk skaper stabilitet

I stedet for å redusere fremmedspråk, bør vi satse på mer av det. Gjennom språk åpner vi for en dypere forståelse av verden og skaper stabilitet.

**Kronikk av
Daniela
Feistritz**

lektor 1, Porsgrunn
videregående skole

Illustrasjon
Tone Lileng

Språkets grenser former vårt verdensbilde. Kunnskapsministeren er et godt eksempel på det. Kari Nessa Nordtun redegjorde 13. september for stortingsmelding 34 «En mer praktisk skole – Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5. til 10. trinn». Blant forslagene er å erstatte fremmedspråk med arbeidslivsfaget. Begrunnelsen ser ut til å være at fremmedspråk oppfattes som et teoretisk fag, noe hun vil ha mindre av i skolen.

Hennes redegjørelse har møtt mye kritikk.

I nettavisen Khrono stiller 26 ansatte i universitets- og høyskolesektoren seg sterkt kritiske til Nessa Nordtuns redegjørelse i en kronikk publisert 30. september. Også stortingsrepresentant Margret Hagerup fra Høyre ytrer seg sterkt kritisk til redegjørelsen i et intervju på samme nettsted 2. oktober.

Argumentasjonen er saklig, men det er usikkert om den vil nå frem til beslutningstakere som kanskje foretrekker enkle løsninger og ikke selv har erfart verdien av å mestre fremmedspråk.

For 100 år siden skrev den østerrikske filosofen Ludwig Wittgenstein at språket vårt setter grenser for vårt verdensbilde. Kunnskapsministerens redegjørelse ser ut til å illustrere dette. I hennes karriere har hun fram til nå klart seg uten å ha behov for fremmedspråk eller å forholde seg til det etniske og språklige mangfoldet som preger både Norge og resten av verden. Men som kunnskapsminister må hun nå erkjenne at et viktig verktøy for å forstå verdens kompleksitet er nettopp å lære fremmedspråk. For å gi alle muligheten til dette bør faget være obligatorisk, og undervisningen bør ideelt sett starte i tidlig alder, når læring er enklere og krever mindre teoretisk forståelse.

Flerspråklighet skaper stabilitet

Det er mye man kan kritisere EU for, men vi bør ikke glemme at det var takket være EU at krigen i de fleste europeiske land tok slutt. Med mottoet «Aldri mer krig i Europa» foreslo den franske utenriksministeren Robert Schuman i 1950 et overnasjonalt samarbeid med sin tyske kollega Konrad Adenauer, gjennom etableringen av et fellesskap for kull og stål. To år senere ble fellesskapet dannet av Belgia, Tyskland, Frankrike, Italia, Luxembourg og Nederland. Deretter fulgte Det

europeiske atomenergifelleskap og Det europeiske økonomiske fellesskap, før Den europeiske union (EU) ble etablert i 1992. I dag består EU av 27 medlemsland og har 24 offisielle språk. EU anser språklig mangfold som både nødvendig og oppnåelig, og har som mål at alle EU-borgere skal beherske minst to språk i tillegg til sitt førstespråk.

Selv om flere EU-land nå ledes av populistiske og høyreorienterte regjeringer som ser ut til å foretrekke enkle, svart-hvite løsninger på dagens utfordringer, er det betryggende å vite at de fortsatt må snakke sammen og forholde seg til unionens verdier og menneskesyn.

Det norske folket har to ganger stemt mot EU-medlemskap og er i stedet knyttet til EU gjennom EØS-avtalen. Takket være oljepenger har landet klart seg godt frem til nå. Men hvordan ser fremtiden ut? Den norske kronen har aldri vært svakere mot euroen eller den amerikanske dollaren. Verdenssituasjonen er ustabil, og jeg tviler på at Norge vil klare seg alene i det lange løp. Derfor er det viktig, slik jeg ser det, at dagens og fremtidige elever utvikler evnen til å forstå andres perspektiver, verdier og levemåter og er trygge på å samhandle med dem. Her kan fremmedspråk spille en sentral rolle.

Kommunikasjon på tvers av språk og kulturer

Jeg vokste opp med flere fremmedspråk takket være en oppvekst i utlandet og på internasjonale skoler. Det var utfordrende å føle meg fremmed og ikke beherske verken andres eller mitt eget språk godt nok. Samtidig utviklet jeg en trygghet og dyp forståelse i møte med andre kulturer og språk, fordi jeg lærte hvordan og hvorfor ulike språk spiller virkeligheten på forskjellige måter. Videre lærte den påtvungne flerspråkligheten i oppveksten meg å kommunisere på tvers av språk og kulturer og samhandle med dem. Dette ønsker jeg sterkt for alle elever!

Jeg er helt sikkert ikke den eneste som kjenner til nordmenn som kom seg så vidt gjennom fremmedspråk på skolen, men som senere i livet fikk stor glede av det i sosiale sammenhenger og relasjonsskapende prosesser i arbeidslivet. Det er nemlig en stor forskjellig på om man utelukkende bruker overflattisk engelsk eller om man klarer å nå inn til mennesker på deres morsmål.

salame

ahoj

nello

salut

hey

chao

привит

hey

hei

hola

ciao

Здравств

2015

I stedet for å styrke fremmedspråk ønsker kunnskapsministeren å erstatte faget med et obligatorisk arbeidslivsfag, ut fra en feil antagelse om at alle elever har en iboende interesse for arbeidslivsfaget og mer praktiske oppgaver. Dette er en farlig diskriminerende mistolkning av barnas evner og mangfoldighet. Det finnes nemlig også teoretisk anlagte og språkinteresserte barn, som ikke bør ofres for slike enkle løsninger!

Søkelys på arbeid og arbeidsliv hører hjemme i videregående

Hvis jeg var ungdom i dag og måtte ta et obligatorisk arbeidslivsfag, ville jeg havnet i en dyp eksistensiell krise. Det ville føltes som bortkastet tid, og jeg ville følt meg presset inn i noe jeg ikke ønsket å bruke tiden min på. Søkelys på arbeid og arbeidslivet hører hjemme i videregående skole, når man er mer moden for det. Dessuten finnes allerede faget utdanningsvalg på ungdomsskolen, som jeg mener kan demotivere elever når det gjelder både utdanning og arbeidsliv. Selv om intensjonen er å lære om ulike skoleløp og avdekke elevenes evner og interesser, ser jeg ikke at faget har hatt noen betydelig effekt. Hvorfor ikke fjerne dette faget og gi plass til noe mer inspirerende på timeplanen? Arbeidslivsfaget kan fortsatt tilbys som et valgfag for de elevene som er interesserte.

Vi bør unngå å skape et nytt klasseskille

Et annet argument for å beholde fremmedspråk er å unngå å skape et nytt klasseskille i Norge. Dette skillet vil være mellom barn og ungdom som vokser opp i dannede hjem, der fremmedspråkopplæring alltid har vært en del av hverdagen, enten gjennom skolen eller privatfinansiert undervisning, og de som får sin dannelse primært gjennom skolen. Jeg er bekymret for at barn og ungdom fra slike hjem vil bli frarøvet en viktig mulighet til å konkurrere på lik linje med andre senere i livet.

Jeg frykter at å frata elevene muligheten til å tilegne seg flere språk vil hindre dem i å forstå og samhandle med mennesker fra andre kulturer. Denne evnen har blitt stadig viktigere i en tid der nasjonalistiske og populistiske tankeganger ser ut til å spre seg som et nytt virus over hele kloden.

REFERANSER:

St.meld. 34 (2023–2024): En mer praktisk skole – Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.–10. trinn

Solveig Mikkelsen: Høyre mener regjeringa ikke forstår hvor viktig fremmedspråk er. Khrono (nettutgåven), 02.10.2024.

26 språklærarar og studentrepresentantar i høgare utdanning (2024): 12 argument for å halde på framandspråka i ungdomsskolen. Khrono (nettutgåva), 30.09.2024

Et viktig verktøy for å forstå verdens kompleksitet er nettopp å lære fremmedspråk.

Slik kan vanskelige samtaler bli gode

Å være bevisst på hvordan jeg selv reagerer kan være til stor hjelp når vi diskuterer vanskelige temaer på jobben.

Konflikter er en av årsakene til økt sykefravær. Konflikter eller uenigheter er unngåelig. Mange vil kjenne seg igjen i følelsen av å gå med en klump i magen på vei til jobb og grue seg. Vi har sett nærmere på hvordan slike utfordringer kan håndteres, og vi har kommet frem til at gjennom å bli kjent med våre egne handlingsteorier, tankesett og måter å samtale på, og jobbe med å utvikle eller endre disse, får vi et sunnere utgangspunkt i møte med utfordringer.

Oftestarter uenigheter og konflikter med antagelser basert på våre opplevelser av en situasjon. Vi alle har den ene på avdelingen eller huset som ofte gjør ting som vi setter spørsmålstegn ved. Kanskje kommer vi på jobb, og vedkommende har ryddet bort alle kjøkkenlekene, kanskje uten å diskutere dette med noen.

Dette strider selvsagt imot alt vi tror på, og vi stiller oss helt uforstående til denne avgjørelsen. Våre egne verdier påvirker hvordan vi vil løse situasjonen. Vi ser at personalet deler disse tankene med gode kollegaer for å få en bekreftelse på å ha rett, fremfor å ta den vanskelige samtalen med den det gjelder.

Handlingene vil deretter reflektere våre antagelser og verdier. I vår jobb opplever vi sjelden at personalet endrer seg sammen med den det gjelder. I samtale med personalet kommer det tydelig frem at årsaken kan være de ansattes frykt for å såre eller støte som hindrer. Dette mener vi gir grobunn til et usunt arbeidsmiljø.

I vår søken etter et godt arbeidsmiljø må vi først og fremst bli kjent med vår egen tilnærming i vanskelige

samtaler. Vi må fokusere på vårt eget tankesett som både bevisst og ubevisst påvirker samtalen. Til dette kan vi benytte handlingsteori.

Som yrkesutøvere bør vi bryte mønstre der jeg-et føler seg angrepet når vi skal ha en vanskelig samtale. Her har vi funnet ut at det kan være hensiktsmessig å starte med å velge ut og ha fokus på hva som skal snakkes om. Dette vil bli forutsigbart og oversiktlig for begge parter.

Deretter er det viktig for begge parter å få muligheten til å beskrive. Vi lytter til hverandre mens vi beskriver situasjonen eller problemet, og vi holder fokuset på hva vi snakker om. Det kan hjelpe å stille seg spørsmål som: Hva gjorde jeg? Hva skjedde? Hvordan gikk det?

Vi gjenforteller situasjonen så nøyaktig som mulig. Videre tolker vi situasjonen. Hvilke andre muligheter finnes det for å se på dette? Har jeg de samme verdiene, samme fokuset eller har jeg mulighet til å se dette på en annen måte?

Til slutt konkluderer vi. Hvilken logikk fikk meg til å tenke sånn, eller hvilken informasjon fikk meg til å se dette?

Til ettertanke: Er det slik at vi som jobber med barn/mennesker, synes det er vanskelig og utfordrende med disse samtalene fordi vi ofte eller alltid tar det som er vanskelig som et personlig angrep, fordi vi tar med så mye av oss selv inn i jobben? Vi klarer ikke å skille mellom det private jeg-et og meg som yrkesutøver.

Hazar Raad Al-azaawy

Sondre Bjaberg

Hazar jobber som pedagogisk leder i bydel Alna i Oslo. Sondre er også pedagogisk leder i bydel Alna og er i tillegg foredragsholder, forfatter og lager podkast.

Illustrasjon: Kristin Slotterøy/unsplash

BEMANNING

Fra ord til handling – løs barnehagekrisa nå!

Lederne vet det, de ansatte vet det, barna vet det – og nå sier foreldrene klart i fra: Bemanninga i barnehagene er kritisk lav.

Bemanninga er nå så lav at foreldrene er engstelige for å sende ungene sine i barnehagen.

I «Barnehagekrisen», på Helgemorgen NRK Radio 22. september i år, var dette hovedtema. Ida Madslie, leder av foreldreopprøret, og Tone Jøssund, barnehagelærer og hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet Trondheim, fikk i løpet av de innledende minuttene synliggjort hvor alvorlig situasjonen er. Barna våre får ikke et forsvarlig tilbud. Lederne og de ansatte gjør en fantastisk jobb, men det går ikke opp med antall barn og antall oppgaver.

Utviklinga av barnehagetilbudet i Norge har gått i et rasende tempo. I 1970 gikk 3 prosent av barna i barnehage. I 2000 var andelen økt til 62 prosent. I dag går 94 prosent av barna i barnehage, og de aller fleste, også de yngste, er der lange dager. Utviklinga betyr i praksis at barndommen i løpet av noen få tiår har blitt institusjonalisert. Primærsosialiseringa er i større og større grad flyttet fra familien til barnehagen, men uten at ressursene som trengs for å ivareta det svært omfattende samfunnsmandatet har fulgt med.

Universitet i Stavanger har på oppdrag fra kommunenes organisasjon KS laget en rapport om de 1000 første dagene i et individs liv, publisert i 2022¹⁾.

I rapporten beskrives barns behov og utvikling sett fra ulike fagmiljøers ståsted. «Å sørge for at barn har systemer rundt seg som støtter deres psykiske og fysiske utvikling i de 1000 første dagene av livet er en investering for hele livsløpet», slås det fast. Det aller viktigste for de yngste barna er trygghet, stabilitet og forutsigbarhet. Barnehagene blir trukket fram som en sentral aktør for å kunne jobbe forebyggende og lykkes med tidlig innsats. Hvordan skal vi klare å legge til rette for dette i en sektor med skyhøyt sykefravær, stadig skiftende vikarer og store barnegrupper? En sektor mange ansatte flykter fra og få søker seg til?

Illfoto: Erik M. Sundt

KS' Gunn Marit Helgesen foreslår å utvikle bemanningsnormer og redusere kompetansekrav i barnehagen. Da går barnehagebarn fra vondt til verre, skriver Gry C. Tingstad.

Ledere, barnehagelærere og andre ansatte har strukket strikken til bristepunktet. De har, som Tone Jøssund så treffende sa det, pyntet på sannheten og dekket over hvordan situasjonen er. Det er hjerteskjærende å tenke på hva for lav bemanning fører til, både for hvert enkelt barn og for de ansatte. Ungene våre får ikke den barndommen de fortjener. Det kommer til å koste samfunnet dyrt. Krisa i barnehagen må løses nå, for vi har ikke råd til å miste flere unge i utenforskap. Det er som kjent langt billigere å hjelpe barn enn å reparere voksne. Da må rammene i barnehagen tilpasses virkeligheten slik den er i 2024. Vi trenger kompetente barnehagelærere og andre ansatte som ser hvert enkelt barn, som kan tilpasse, følge opp dem som trenger ekstra oppfølging og avdekke omsorgssvikt. Om ikke bemanningen økes, er eneste ansvarlige løsning å kutte åpningstida.

Med dette som bakteppe satte jeg kaffen i vrangstrupen da jeg 23. september på NRK Radios «Politisk kvarter» hørte styreleder i KS, Gunn Marit Helgesen, snakke om den alvorlige økonomien i norske kommuner. Jeg deler fullt ut hennes bekymring for kommuneøkonomien og hennes beskrivelse av situasjonen, men er sjokkert over hennes forslag til løsning – nemlig å utvikle bemanningsnormer og redusere kompetansekrav. Skulle dette bli en realitet, går vi fra vondt til verre

når det gjelder bemanning i både barnehager og skoler, og foreldrene vil få enda større grunn til bekymring.

Skal vi ruste Norge for framtida, må vi forebygge ungt utenforskap. Da trenger vi flere ansatte med riktig kompetanse i hele utdanningsløpet. Det starter i barnehagen. Løsningsforslaget fra Helgesen vil jeg derfor fraråde på det sterkeste. Kommunene kan ikke reddes ved at færre ansatte skal løse de samme oppgavene. Krisa i kommunene er høyst reell. Barna har ikke tid til å vente.

Gry Camilla Tingstad,

lokallagsleder

Utdanningsforbundet Trondheim

Referanse:

1) Granone, F., Reikerås, E., Sæbø, J., Solheim, K., Kaltvedt E., Ree, M., Esmæeli, S., Furskog-Risa, E.C. og Dybvig-Joner, M. (2022): Tidlig innsats, tidlig i livet. En sammenstilling og analyse av eksisterende kunnskap og forskning om de 1000 første dagene i et individs liv, inklusive livet i magen. Filiorum - Senter for barnehageforskning, Universitet i Stavanger

Denne effektive læringsmetoden er gratis

Hvorfor ikke ta i bruk de mulighetene som finnes i skolen, når det er knapt med ressurser?

Noen stanger hodet mot veggen når det gjelder nytenking og utvikling. Lite slår en metode som både er gratis og ett av de beste grep for læring på tvers av alderstrinn. Metoden skaper viktige sosiale bånd mellom elever.

Fådelte skoler over hele landet har erfaring med aldersblandede klasser. Dette gir muligheter for pedagogiske grep. Respekten er svært stor hos en barneskoleelev overfor elevene som er et par år eldre. Det gjelder også eldre elever, ja i hele grunnskolen spekter. Når eldre elever blir satt til å vise og forklare for de yngre, møter de

et andektig og lydhørt publikum. Respekten de unge viser, kan til tider minst måle seg med det en fullbefaren lærer kan oppleve.

Når en person er i stand til å lære bort fagstoff, bekrefter vedkommende at lærdommen sitter. Elever som får være hjelpelærere for hverandre, opplever at positive relasjoner skapes. Dette er en mangelvare i dagens skole, der mobbing mange steder råder grunnen. Det er fullt mulig å sette sammen aldersblandede grupper på større skoler, der elevene i utgangspunktet er inndelt i homogene klasser. Den største unyttede res-

sursen i dagens norske skole er trolig de mange blant 650 000 elever som ikke får anledning til å lære fra seg og å ta imot lærdom fra medelever. På det viset jeg har skissert kan man oppnå å utdanne hjelpelærere som får bekreftet sin egen kunnskapstilegnelse, sikret at sosiale bånd blir skapt og sosiale mål oppnådd. Som bonus får de yngste variasjon i hvem de møter som kunnskapsformidlere.

Ole Bjarne Amdahl
pensjonert lærer

MF VITENSKAPELIG
HØYSKOLE

ISLAM Tradisjon og mangfold Historiske og aktuelle perspektiver

Få med deg to dager med faglig påfyll. Blant annet:

- Historiske perspektiv - Knut Vikør
- Koranen og Hadith - Nora Eggen
- Muslimske familielov og kvinners rettigheter - Marianne Bøe
- Islamisme - Bjørn Olav Utvik
- Islam i Norge - Olav Elgvin
- Verdier og holdninger blant norske muslimer - Bushra Ishaq
- Utenforskap og radikaliserings av unge - Uzair Ahmed

JANUARKURSET 2025
Etter- og videreutdanningskurs for lærere
9. og 10. januar på MF i Oslo

mf.no/januarkurs25

En podkast fra **UTDANNINGSNYTT**

Kortvokste Herman Falang (19) tror all oppmerksomheten han får for høyden sin kan brukes som en fordel i læreryrket.

Svart eller mørk? Hen eller ikke-binær? Legning eller seksuell orientering? Handikap eller funkis? Her lærer du hva du skal si.

Ann Elisabeth har jobbet i barnehage i 35 år uten en eneste sykedag. – Leken holder meg gående, sier hun.

En rasistisk gruppe truet med å bombe Sagene skole dersom elever med mørk hud gikk i 17. mai-toget. Hør den dramatiske historien.

Sjenerte barn trives dårligere i barnehagen enn andre. Her får du tips om hvordan du kan hjelpe de sjenerte barna.

Hvordan er det å ta imot klassen sin for første gang som nyutdannet lærer? Og hvordan er det å være en seksåring?

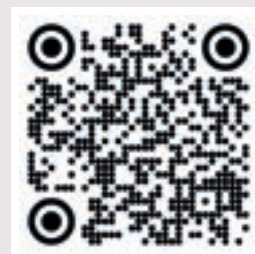

En svensk 15-åring møter opp på skolen for å drepe lærere og medelever.

Lærere deler sine beste og verste erfaringer fra klasserom og barnehager. Her får du en smak av lærerlivet!

Her kan du høre på podkastene – helt gratis!

Bruk av fysisk inngripen

Regjeringen foreslår å utvide opplæringslovens regler om bruk av fysisk inngripen.

Den nye opplæringsloven inneholder regler om skadeforebygging og bruk av fysisk inngripen for å avverge skade på personer og eiendom, se opplæringsloven paragraf 13–4.

Nå foreslår regjeringen å utvide reglene for når ansatte i skolen kan gripe inn fysisk.

Det foreslås at bestemmelsen endres slik at det kan gripes inn fysisk i to nye situasjoner:

- for å avverge at en elev utsetter noen for psykiske krenkelser

- for å avverge at en elev vesentlig forstyrrer opplæringen til andre elever

Departementets forslag om å utvide opplæringslovens regler om fysisk inngripen hadde høringsfrist den 10. oktober 2024, og det understrekes at dette forslaget ikke er gjeldende rett ennå.

Når kan det etter forslaget gripes inn?

Det er et vilkår for fysisk inngripen at andre tiltak ikke er tilstrekkelige til å avverge situasjonen. Dette beror på en konkret og skjønnsmessig vurdering. Kravet innebærer at andre tiltak enten må være forsøkt eller vurdert før det er adgang til å gripe inn fysisk. Andre tiltak kan være å snakke med eleven for å roe situasjonen. Den ansatte vil ha et slingringsmonn i sine vurderinger.

Opplæringsloven åpner for at ansatte i skolen på visse vilkår kan gripe inn for å avverge fysiske krenkelser. Forslaget innebærer at ansatte også skal kunne gripe inn for å avverge at en elev utsetter noen for psykiske krenkelser. Eksempler på krenkelser er mobbing, trusler og trakassering. Begrepet omfatter verbale krenkelser, som nedsettende kommentarer, beskyld-

ninger eller ukvemsord. Begrepet omfatter også ikke-verbale psykiske krenkelser som for eksempel filming og kroppsspråk.

Det foreslås at det kan gripes inn for å avverge at eleven vesentlig forstyrrer opplæringen til andre elever. Kravet om at eleven «vesentlig forstyrrer» opplæringen, innebærer at det må skiller mellom mindre og alvorlige forstyrrelser. Departementet mener at adgangen til å gripe inn fysisk ved ordensforstyrrelser skal og må være snever. Vesentlighetskravet innebærer at forstyrrelsen må lede til at de planlagte opplæringsaktivitetene ikke kan gjennomføres. Dette beror på en konkret og skjønnsmessig vurdering. Et eksempel som nevnes i høringsnotatet, er et tilfelle der eleven stenger inngangen til klasserommet og nekter å flytte seg etter gjentatt tilsnakk. Det er videre et krav om at forstyrrelsen må gå utover andre elevers opplæring. Det betyr at det ikke er adgang til å gripe inn fysisk etter forslaget dersom forstyrrelsene går utover elevens egen opplæring.

Det er et krav at det fysiske inngrepet ikke kan gå lenger enn nødvendig og at det må stå i et rimelig forhold til de interesser som skal ivaretas.

Handlinger som er allment akseptert i samhandlingen mellom voksne og barn som de har omsorg for, regnes ikke som fysiske inngrep.

Meldeplikt og dokumentasjon

Opplæringsloven paragraf 13–5 regulerer krav til meldeplikt og dokumentasjon i de tilfeller en ansatt har grepet inn fysisk. Det foreslås at disse reglene også vil gjelde der det gripes inn for å avverge at en elev krenker en person psykisk eller vesentlig forstyrrer opplæringen til andre elever.

**Hanna-Cecilie Gram
Jemtegaard**

advokat i

Utdanningsforbundet

Det er et vilkår at andre tiltak ikke er tilstrekkelige til å avverge situasjonen.

SKOLENEDLEGGELSE

Det er legitimt å kjempe for skolen sin

Thom Jambak

2. nestleder i
Utdanningsforbundet

Det er i dag vanskelig for kommuner og fylkeskommuner å iverksette nasjonale mål i utdanningspolitikken: Regjeringen ønsker flere fagarbeidere, men for tiden er det mange fylkeskommuner som foreslår å legge ned yrkesfaglinjer, fordi økonomien og et synkende elevtall gjør det umulig å opprettholde eksisterende tilbud. Regjeringen ønsker også å bruke hele landet. Likevel opplever befolkning og næringsliv på mange mindre steder i Norge at skolen, som de ser på som en nødvendighet for å holde på innbyggere og tiltrekke seg nye, blir lagt ned.

Kommuner og fylkeskommuner strever med å holde liv i et tjenestetilbud som de mener er godt nok. «Vi ber egentlig om krisehjelp» sier Sindre Martinsen-Evje i Aftenposten. Han er fylkesordfører fra Arbeiderpartiet i Østfold fylkeskommune. Fylket må kutte 164 millioner kroner i de videregående skolene. Martinsen-Evje ser på dette som «fryktelig tungt og helt feil medisin». I dag er det visst bare regjeringen som har råd til å ha politiske ambisjoner.

Utdanningsforbundet jobber for at alle barn, unge og foreldre skal ha en barnehage og en skole som de føler tilhørighet til og som er faglig god. Vi ser hvordan en skole kan fungere som sosialt lim i en bygd, en bydel eller et nabolag. Vi ser hva en barnehage betyr for foreldrenes trygghet og evne til å ta del i yrkes- og samfunnsliv. Men det må være god barnehage og god skole. Vi forstår også at det må være nok barn, nok elever, nok lærere til å opprettholde det faglige nivået. Samtidig er det ikke nødvendigvis slik at størst er best.

Jeg mener at det må være legitimt å kjempe for skolen sin. Noe annet ville være helt urimelig. Det tilligger ikke den enkelte elev, den enkelte forelder eller den enkelte lærer å ta ansvaret for hele budsjettet og hele befolkningen. Det er et sunnhetstegn at mange har lyst til å kjempe for å beholde skolen sin. Det er også en styrke ved samfunnet at alle har rett til å si sin mening og kjempe for det som er viktig for dem.

Samtidig må vi også ha respekt for at det er noen som må gjøre vurderinger på vegne av en større helhet – som kan være en kommune eller et fylke. De bærer et svært tungt ansvar, og det er ingen grunn til å tro at disse politikerne tar lett på oppgaven. De fortjener en saklig og ryddig debatt.

Jobben deres blir ikke lettere når økonomien blir bare dårligere og dårligere. Derfor håper jeg at regjeringen nå ser den situasjonen som kommuner og fylkeskommuner står i. Statsministeren har varslet mer penger i den såkalte nysalderingen, hvor budsjettet for 2024 justeres på slutten av året.

Gode skoler er viktig for elevene, for samfunnet, ja, for alle. Derfor er det viktige prioriteringer politikere gjør rundt i landet i disse dager. La oss håpe flere av de gode skolene trykkes, etter denne prosessen.

Vi ser hvordan en skole kan fungere som sosialt lim i en bygd, en bydel eller et nabolag.

Foto: Harald Åker

Kunnskapen om samiske språk og kultur må økes – både i organisasjonen og i utdannings-Norge, understreker Utdanningsforbundet-leder Geir Røsvoll.

Løfter de samiske språkene i organisasjonen

Utdanningsforbundet har oversatt sitt politiske dokument og forbundets vedtekter til nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk. – Et viktig skritt i arbeidet med å styrke samiske språk, mener Geir Røsvoll.

For første gang offentliggjør Utdanningsforbundet nå «Vi utdanner Norge» på nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk. Publiseringsen skjer i forbindelse med samisk språkuke i uke 43, som skal løfte statusen til de samiske språkene, og øke kunnskapen om samiske språk og kultur i hele samfunnet.

– Det er viktig for oss som organisasjon og for lærerprofesjonen å bidra til å bøte på uretten som har skjedd gjennom fornorskningen. Å gjøre våre viktigste dokumenter tilgjengelige på de samis-

ke språkene, er en del av dette arbeidet, sier Geir Røsvoll.

De samiske språkene skal høres og synes, understreker Røsvoll. Da må også kunnskapen om samiske språk og kultur økes både i organisasjonen og i utdannings-Norge.

– Vi som lærere bidro til å svekke samisk språk og kultur. Nå må målet vårt være å gjøre det motsatte: Å styrke samisk språk og kultur, sier han.

Et omfattende arbeid

De tre erfarne oversetterne som har jobbet med prosjektet forteller at de samiske språkene har en helt annen struktur enn norsk og at ordavledning har vært en viktig metode i arbeidet.

Ordavledning er utbredt på samisk. Metoden gjør at man kan skape nye språklige vendinger.

– Generelt bruker man mye mer verb på samisk enn på norsk, og språket er også mindre byråkratisk, sier nordsamisk-oversetter Inger-marie Oksal.

Det samme gjelder også for lulesamisk.

– Lulesamisk er et veldig verbalt språk, så jeg prøver å bruke verb så mye som mulig. Da benytter jeg gjerne ordavledning, sier Lars Kintel, som har oversatt til lulesamisk.

Gjenspeiler kulturelle forskjeller

Sørsamisk-oversetter Ellen Jonassen forteller at det er et løpende arbeid innen sørsamisk med å få godkjent nye ord. Hun sier at dette gjør at hvordan hun som oversetter oppfatter konteksten får stor betydning, som denne.

– Hvis jeg ikke har noen god oversettelse på et ord når jeg møter det, venter jeg med det. Når jeg støter på ordet neste gang, i en annen kontekst, kan det være lettere å finne en passende oversettelse, sier Jonassen.

Språk er også nært knyttet til kultur, påpeker Kintel, som slet spesielt med ord som «utelukkelse» og «eksklusjon» i Utdanningsforbundets vedtekter.

Vedtektene til Utdanningsforbundet er for første gang også oversatt til både samisk og svensk.

RØSVOLL:

– Et skritt i riktig retning

Regjeringen foreslår flere tiltak for en mer praktisk og variert skole i den nye ungdomstidsmeldingen (5.-10. trinn). – Dette er et skritt i riktig retning, sier Geir Røsvoll.

I september la regjeringen fram stortingsmeldingen En mer praktisk skole – bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.-10.trinn. Regjeringen ønsker at skolen skal bli mer praktisk, variert og relevant

for å snu den negative utviklingen i læringsresultater, motivasjon og trivsel.

– Vi deler regjeringens mål, og mange av tiltakene i meldingen er bra. Men en stortingsmelding som setter retning er bare halve jobben. Tilstrekkelig finansiering er en nødvendig forutsetning for å lykkes med mange av tiltakene, sier leder i Utdanningsforbundet Geir Røsvoll.

Dette er noen av hovedgrepene i meldingen

1. Et eget program for praktisk læring
2. Innføring av valgfag for mellomtrinnet
3. Obligatorisk arbeidslivsfag på ungdomstrinnet
4. En styrking av rentekompensasjonsordningen

og utstyrspotten

5. Et nytt kvalitetsutviklingssystem

Forventer et krafttak for å utdanne flere lærere

Et av de viktigste grepene regjeringen vil ta for å gjøre skolen mer praktisk og variert, er en økt satsing på videreutdanning i praktiske og estetiske fag. Utdanningsforbundet-lederen understreker at dette må følges opp i statsbudsjettet og at kommunene bør få instruks om å prioritere praktisk-estetiske fag i større grad enn i dag.

Lav bemanning gir

To nye undersøkelser om arbeidstid i barnehagene bekrefter at for lav bemanning og høyt sykefravær går utover kvaliteten i barnehagene.

I fjor undersøkte Utdanningsforbundet arbeidstiden i barnehager innenfor KS-området. Nå foreligger rapportene for barnehager i tariffområdene PBL (Private Barnehagers Landsforbund) og Oslo kommune.

Dystert bilde

Sammen tegner de tre rapportene et dystert bilde av bemanningssituasjonen for både de ansatte og for barna.

Rapportene viser at de færreste barnehagelærere får tatt ut tiden de har til planlegging. Årsaken er lav bemanning og høyt sykefravær. Denne tiden, som er avgjørende for å sikre et godt pedagogisk innhold i barnehagen, blir spist opp av andre presserende oppgaver.

– Barnehagelærere er folk som strekker seg lengre enn langt for å gi det beste utgangspunktet til barna våre. De har høy utdanning og den beste kompetansen på hvordan små barn utvikler seg og lærer.

Foto: Ric Francis

På grunn av for dårlig bemanning i barnehagen blir den pedagogiske kvaliteten og oppfølgingen av enkeltbarn dårligere. En uholdbar situasjon, mener leder i Utdanningsforbundet.

– Vi vet at om lag halyparten av lærerne som underviser i de praktiske og estetiske fagene i dag mangler kompetanse i disse fagene. Det må tas et krafttak for å utdanne flere lærere i disse fagene, sier Røsvoll.

Mange skoler savner også utstyr og materialer for å kunne gi en god praktisk opplæring. – Støt-

Geir Røsvoll mener regjeringen må bevilge midler til videreutdanning av lærere i praktiske og estetiske fag.

ten til innkjøp av utstyr må økes kraftig, sier Røsvoll.

Vil avvikle nasjonale prøver

Utdanningsforbundet har vært tydelige på at nasjonale prøver bør avvikles. Regjeringen har lyttet til lærerne og vil nå fjerne nasjonale prøver.

– Dette er svært gledelig, understreker Utdanningsforbundet-lederen.

– Det er på høy tid at politikerne erkjenner at de nasjonale prøvene ikke har gitt bedre læring, slik intensjonen var. Prøvene har liten nytteverdi for lærerne i klasserommet, og de har gitt upålitelig informasjon. Sånn kan vi ikke fortsette, sier Røsvoll.

dårligere kvalitet

– Men så ser vi at rammene er såpass dårlige at de ikke får tid til å gjøre jobben sin ordentlig. Det er rett og slett uholdbart, sier leder i Utdanningsforbundet, Geir Røsvoll.

Han peker på at både ansatte og foreldre roper varsko om den akutte bemanningssituasjonen.

– Nå har vi det svart på hvitt at dette ikke bare gjelder i noen områder. Dette er et landsomfattende problem, og må løses nasjonalt.

Flukten vil fortsette

Mangelen på tid reflekteres også i hvor mange barnehagelærere som ser for seg å bli i yrket.

Andelen barnehagelærere som ser for seg å slutte i løpet av ett til tre år er nesten 40 prosent i Oslo kommune og 34 prosent i PBL.

– Når du ikke får tatt i bruk den pedagogiske kompetansen din, og du ser du ikke får gitt barna det tilbudet de har krav på og trenger, da forstår jeg at det er vanskelig å se for seg å bli i yrket i lang tid. Barnehagen kan ikke drive konstant brannslukking. Men sånn oppleves det for mange i dag, dessverre, sier Røsvoll.

– Vi står sammen med foreldre som krever bedre barnehager for barna våre. Det må legges penger på bordet, avslutter Røsvoll.

Foto: Anna-Julia Granberg

Så du slipper å bekymre deg for økonomien.

Kritisk sykdom gir økonomisk trygghet

Mange synes det er godt å ha litt ekstra å rutte med, for seg og sine, i en særlig vanskelig tid. Kritisk sykdomsforsikring er ikke en behandlingsforsikring, men en engangsutbetaling hvis man blir diagnostisert med utvalgte alvorlige sykdommer. Med denne forsikringen kan man konsentrere seg om egen helse istedenfor å bekymre seg for økonomien.

[Les mer på udf.no](https://www.udf.no)

Kurs og konferanser

Samiske temaer og perspektiver i skolen – fra læreplan til praksis

12. november (barneskole) og 20. november (ungdomsskole/videregående) ønsker vi velkommen til kurs for deg som ønsker økt kunnskap om, og tips til hvordan arbeide med samisk kultur og tradisjoner i skolen. Dette kurset gir både grunnleggende kunnskaper, refleksjon rundt pedagogisk praksis og en trygghet i å undervise om samiske temaer. Kursholder er Torjer Olsen, professor i urfolksstudier ved Senter for samiske studier på UiT Norges arktiske universitet. Digitalt kurs, kursavgift, kan ses i opptak.

Et godt skolemiljø for alle

14. november inviterer vi til et praksisnært kurs med Inger Bergkastet. Inger har lang erfaring, og hun var i mange år leder av Læringsmiljøteamet i Oslo kommune. Trygghet og trivsel er viktig for læring, men undersøkelser viser at altfor mange elever opplever skolemiljøet som utrygt. Alle skoler jobber allerede for et godt skolemiljø. Likevel kan det være oversette muligheter som det kan være verdt å ta tak i. Dette kurset vil ha fokus på hvordan skolen gjennom en fellesskapende didaktikk kan skape psykologisk trygghet og dermed forebygge mobbing og utenforskap. Digitalt kurs/fysisk oppmøte, kursavgift, kan ses i opptak.

Utvikling av sosial kompetanse med fagarbeidertrappa

21. november arrangerer vi kurs om sosial kompetanse. På Etterstad videregående skole jobber hele personalet målrettet for å utvikle elevenes sosiale kompetanse. I dette kurset vil deltakerne få innsikt i hvordan skolen har jobbet fram en modell for utvikling av sosial kompetanse, og hvordan den er forankret både i overordnet del av læreplanen og i læreplanene for de forskjellige fagene. Digitalt kurs, kursavgift, kan ses i opptak.

Dine medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og dine få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset ulike livsfaser.

	Reiseforsikring		Livsforsikring		Studentforsikring
	Innboforsikring		Barneforsikring		Husforsikring
	Grunnforsikring		70+ forsikring		Bilforsikring
	Uføreforsikring		Kritisk sykdomsforsikring		

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til dyreforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- Boliglån og billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen Hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no

Kritisk sykdom

Hva skjer hvis du blir alvorlig syk?

Noen sykdommer rammer hardere enn andre og gir økonomiske konsekvenser, både for deg og familien. Med kritisk sykdomsforsikring får du økonomisk drahjelp. Da kan du konsentrere deg om å ta vare på deg selv, i stedet for å bekymre deg for økonomien.

Mer om **kritisk sykdom**
på **udf.no**

Det intuitive i «universet» me vaks opp i

Når eg tenkjer attende til mine første år og det eg vaks inn i, slår det meg kor mykje ein tok til seg utan at noko trong seiast. Eg tenkjer òg på kor fritt det var for peikefingrar og formaningar.

Det var som om folka rundt ein hadde ei innebygd tillit til at ein ville forstå gjennom eigne sansar om ein berre fekk tid og rom til det. Og at det beste var om me fekk veksa inn i alt rundt oss ved å sansa det som trongst og måtte gjerast i den vaksne verda. Denne verda som bygde på arbeid og atter arbeid gjennom dagar til år for å sikra levelege kår for ungar, vaksne og gamle. Kan henda visste dei også noko om at det var slik den indre energien og motivasjonen hos oss best kunne utlòysast?

Sjølvsagt kunne ein spørja om kva som helst, men ord var mest til for å brukast når dei trongst, til dømes til det ein ikkje visste og lurte på.

Å syta og klaga sat langt inne for både unge og gamle i denne arbeidande fellesskapen gjennom årstidene sine forventningar og krav.

Det var likevel ikkje eit taust og språkfattig miljø

dette handla om, om du tenkjer det. Folk i alle aldrar tilhøyrande garden, og slekt som kom til høgtider og slåttehjelp om sommaren, skapte liv og røre og forteljingar til familiehistoria. Når tanta mi i Bergen kom på besøk, var ikkje gamle vener frå oppveksten hennar i bygda tungbedne. Det vart lått og løye til langt på natt når ho fortalde med ei slik fargerik glede frå bylivet. Det vart nesten som ein ekstra bytur for dei som var der.

Eg kjenner meg heldig som kunne veksa opp slik, og at eg kunne føra dette vidare gjennom mitt eige liv. Å overkommunisera og maniera kommunikasjon hadde blitt til ein ubrukeleg tanke!

Etter at me fekk TV i stova i 1960, satt seinare Francis Bull og fortalde i timelange sendingar og formidla frå litteraturen si verd med si anekdotiske form, i ein straum som såg ut til å koma frå ei uendeleg kunnskapskjelde. Fleire gonger understreka han at kjenneteiknet på god litteratur var at det stod noko i kvar einaste setning. Så: Ord må brukast til meining.

No er vel dei fleste slike samanhengar for «oppvekstunivers» abstrahert og snart borte, og erstatta med overflatisk «kvalitetsmas» og skjermar med eit eller anna - og det egosentriske, oppløyste lukkemålet ingen kan finna ro ved.

Petit av Jarle Tufta

tidlegare lærar i vidaregåande og høgskule

STOREFRI av MARIUS HENRIKSEN

Halten fyr. Foto: AdobeStock

QUIZ

15 kjappe om løst og fast

1. NASA har forsynt oss med bilder fra det nære og fjerne verdensrommet i flere tiår, sist med teleskopet som har forkortelsen JWST. Hva står forkortelsen for?
2. Hvor foregår de neste olympiske lekene, vinter-OL i 2026?
3. Hva heter avkommet fra et esel og en hest?
4. Hvilken by ligger lengst mot sør av Molde, Ålesund og Kristiansund?
5. Hvilken rikspolitiker fortalte i sommer om sitt alkoholmisbruk i boka «Pabbi - en familiesaga om drukkenskap»?
6. Utenfor hvilket fylke ligger Halten fyr?
7. Hva het den rumenske presidenten som ble henrettet sammen med sin kone i desember 1989?
8. Hva heter skaperen av tegneserien Lunsj?
9. Hvis du bestiller ratatouille, hva får du da?
10. Hva er en kentaur?
11. Hva heter Danmarks nasjonalsang?
12. Hva kalles veggene på et skip, altså de som skiller innvendige rom?
13. Hva er «Janssons fristelse»?
14. Hva heter klesplagget som tradisjonelt bæres av kvinner i India (men også flere andre land i regionen)?
15. Hva kjennetegner et plutokrati?

Quizmester: Paal Svendsen. Svarene finner du på side 59.

FOR **50** ÅR SIDEN

Ny formann og nytt sentralstyre

Rektor Oddmund Harr, Narvik, ble av Landsmøtet valgt til Norsk Lektorlags formann uten motkandidat. Han har lang erfaring fra organisasjonsarbeid i Norsk Lektorlag, først i sin krets, deretter som medlem av Sentralstyret i to perioder. Han har dessuten skaffet seg verdifull erfaring gjennom sitt arbeid i kommunale og fylkeskommunale tillitsverv. Et sentralstyremedlem som har sitt daglige virke i Nord-Norge, vil av økonomiske og praktiske grunner ikke så lett kunne besøke alle landets kretser. Det kan derfor ha vært en del av landsmøtedelegatene som ikke på forhånd kjente rektor Harr. Vi tror likevel de reiste hjem i trygg forvissning om å ha valgt en leder som vet hva han vil, som kan samle laget om sentrale oppgaver og vinne medlemmenes tillit.

Den Høgre Skolen nr. 20/1974

FOR **25** ÅR SIDEN

Halvparten visste

Norsk Lærerlag – nesten halvparten av dem som ble spurt, visste navnet på den største lærerorganisasjonen i Norge. Det var 43 prosent som svarte NL, fire prosent svarte Lærerforbundet, to prosent svarte andre – og 51 prosent av de 1001 personene som ble spurt, svarte «vet ikke». Det var 4 Fakta som utførte undersøkelsen på vegne av Norsk Lærerlag.

Norsk Skoleblad nr. 28/1999

GYLNE ØYEBLIKK

Ren magi

Hilde Torps gylne opplevelse skjedde en del år tilbake, under et foredrag om universet.

Tekst: Ylva Törnngren | yt@utdanningsnytt.no

Stedet var Gommerud skole på Rykkinn i Bærum. Tidspunktet kunne kanskje ikke vært verre: fredag før vinterferien, etter storefri.

Intet mindre enn syttito muntre femteklassinger i våte sokkelester skled inn i et storklasserom og inntok plassene, alt med utestemmer.

Foredragsholder og astrofysiker Eirik Newth så utover mengden.

– Jeg tror han var nervøs. Han lurte nok på om han ville nå fram til disse elevene, sier Hilde.

Fra karneval på skøyteisen ...

Elevene var nemlig utkledd: pirater, prinsesser, løver, drager, en konge og et spøkelse, minnes Hilde.

– De kom rett fra karneval og storefri på skøytebanen, forklarer hun.

En av lærerne blåste i gymfløyta, og blåste igjen. Elevene skubbet seg på plass og sluttet å prate. Faget var samfunnsfag, emnet universet og foredraget om stjerner og planeter, galakser og sorte hull, kunne begynne.

... til ut i verdensrommet

– Med tanke på at elevene også var slitne, og at ferien sto for døren, ville vi skjont det godt hvis dette ikke hadde gått bra, men bra gikk det! sier Hilde.

– Et snufs, kanskje. Et forsiktig host, men ellers konsentrert lytting, sier hun.

Newth spurte: Er det noen spørsmål? Hender føyk i været. Åssen ble jorda til? Er det liv der ute?

Spørsmålene var det mange av, og Newth svarte og forklarte. Piratene og kongen, løver, prinsesser og drager, alle var intenst lydhøre og interesserte. Spøkelset tørket seg under nesa med lakenet; hadde enda et spørsmål:

– Hva var det, før alt begynte, som gjorde at det ble et big bang?

– Tja, svarte astrofysikeren. – Der er det nok foreløpig ... Han smilte.

... – troen som må overta forklaringene.

Spøkelset smilte også. Hilde og de som satt nærmest hørte spøkelset mumle: – Magi. Rein magi.

Det er også Hildes konklusjon om møtet mellom nettopp disse elevene og foreleseren.

– Ren magi! Ingen tvill! sier hun.

– Etter at elevene hadde styrtet ut til ferien, virket Newth overveldet, fortsetter hun. – Han hadde selv vært elev ved skolen og sa undrende: «Dette kunne ikke ha skjedd i min tid. Er de sånn som dette her?».

– Vi kunne bekrefte det: Sånn var de! sier Hilde Torp.

Et snufs, kanskje.
Et forsiktig host,
men ellers konsentrert lytting.

Hilde Torp (70)
nylig pensjonert lærer
tidligere ansatt ved Gommerud
skole i Bærum, Akershus

Har du opplevd et gyllent øyeblikk? Kontakt: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Her kan du se ledige stillinger innen
barnehage, skole, høyere utdanning
og annen undervisning

ANNONSEKONTAKT I HS MEDIA

Malin Holen Brede
utdanning@hsmedia.no
Telefon: 99 07 14 41

UTDANNINGSNYTT
STILLINGER

KRYSSORD

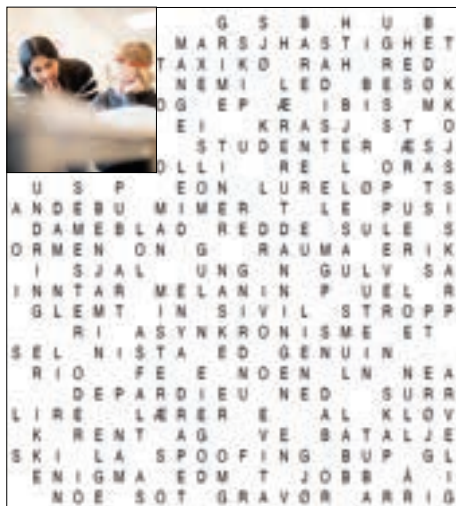
Løsningssetningen med navn og adresse sendes til: kryssord@utdanningsnytt.no for 19. november.
To vinnere får boksjekk og heder og ære i neste nummer.

					SITAT ANE DAHL TORP SKAL HEKTAR				FISKENE BILKJENNE- TEGN LARVIK	OMRÅ- DE I NORD- LAND		STEMME SOLGUD		DESSERT		ELV = SVERIGE		TURKU SVOVEL	LINE	
					BASSIST I «ALICE IN CHAINS» OG SP. KVINNE- NAVN					VANN- HULL LEG					FØR EF OG EU MUSKLER	VARME- KILDE FUGL				
									SJARM			NATUR- LIGVIS NORSK ARTIST						GR. SAGN- FIGUR; ELSKET AV ZEVS		
					VIA LARVE FINGRE													DEN ELDRE FISK		
								SKRED		LITT HELLIG				LIGGER I LANGLEY LURE INDIUM					ULO- LIGE	
					GRØNN- SAK	BJELKE						MISBRUK TYRKIAS «FAR»								
								BYENE HVILE									SKØY			
FLYPRO- DUSENT FORFAT- TER		UKONTROLLERTE MUSKEL- TREKNINGER		ULV PLAGG- ENE DRYSSE		RART MÅLFELT I CUR- LING				INT. AV- TALE OM VEITRAN- SPORT				SPURTE				EN CAPONE		
							DEMPE FØR VY			KAMMER- TONE(EN) LEGGES STEIN		GR. FABEL- DIKTER POP						DRIKK GAMMEL HEST		
SITTE TIL HEST LÆRE- BOK			KLÆRNE						MINERAL						BØLLE		STIRRER			
									BYDEL I OSLO BER PADLE											
DÅRLIGE ELVE- MUNNING					2. TONE	RYKE							FERDIG GI LOV					HARSK KORN- SLAG		
			LIKEVEL ALT I ORDEN				ARK- BYGGER				TINDEBE- STIGERNE MANGEL PÅ LOGIKK									
SOT	EN AUNLI STAT				YTRET MEKAN- ISK INN- RETNING		KNOKKEL		DEN- GANG ENERGI- ENHET		GRUPPE HIMMEL- EN				GROV TITTER				FISKEN	
										RUSK DEKA-			TYSK ELV OG BY LEKER				KOLLOID LØSNING HAMLE			
DEN 2. UKJENTE PISKET FLØTE		HITTL		MÅ- N- E		RABATT UTROP TIL- PASSET			LATSABB 2860									NATRIUM REKLAME		
														DARIO ...	SKRIK EVENTYR- SAMLER					
EN ERIKSEN SØREIDE				ELV I ULLENS- VANG DATA			FRED PLAGG		OND- SKAPS- FULL SPIRE						SPØKEN	LAVINE PLAGER; HJEM- SØKER				
						FORSIK- RINGS- SELSKAP		AVIS EINSTEIN- IUM		ÅR	INSTRUMENTER ADVOKAT OG EKS FRANSK VISEKONSUL							SMERT- ELIG LENGSEL RUS		
KJELT- RING					IRLAND GRØNN- SAK				DIGITALT BILDE- FORMAT HØYTID			SÆRS GODT								
ERNA- PARTI		PERSON MED AN- SVAR FOR HJERTE- LUNGE-MASKIN UTTALE													REKLAME -BYRÅ MORENE				CERIUM	LEGE
		FALSKT LITER				RETNING STERKT		UFOR- LIKT						ORDNE MEGA-			SKJERM- TYPE 1/1000 KG			
BESITTE																				”

LØSNINGER

Kryssord nr 9

VINNERNE: Beate Helen Thorsen, Løten, og Ragnhild Hjellum, Krokstadelva. Premien er hver sin boksjekk på kr. 500. Vi gratulerer!

Quiz

1. James Webb Space Telescope
2. Milano og Cortina d'Ampezzo
3. Muldyr
4. Molde
5. Mímir Kristjánsson
6. Trøndelag
7. Nicolae Ceausescu (kona het Elena)
8. Børge Lund
9. En grønnsaksrett som serveres alene eller med stekt kjøtt
10. Et fantasivesen med menneskeforkropp og hestebakkropp
11. «Der er et yndigt land»
12. Skott
13. En klassisk, svensk rett i form av en slags grateng som består av poteter, løk og ansjos
14. Sari
15. Et samfunn styrt av en liten minoritet av de mest velstående innbyggerne

Kvar fredag publiserer me ein nettquiz på utdanningsnytt.no. Her finn du nye og tidlegare quizar: utdanningsnytt.no/tag/quiz

BLADENE VÅRE

Utdanningsforbundet gir ut medlemsblad og fire tidskrifter. Alle publikasjonene er redaksjonelt uavhengige og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsomplakatens regler for god presseetikk.

Som medlem i Utdanningsforbundet kan du få medlemsbladet Utdanning på papir eller digitalt. Neste utgave kommer: 6. desember

I tillegg kan du velge ett av disse tidsskriftene kostnadsfritt:

Første steg
Tidsskrift for barnehagelærere.
Tre utgaver pr år.

Bedre skole
fra første klasse til lærerutdanning.
Fire utgaver pr år.

Yrke
Fokus på yrkesopplæring.
Fire utgaver pr år.

Spesialpedagogikk
Fag- og forskningstidsskrift.
Fire utgaver pr år.

MIN SIDE

Administrer abonnementene dine på www.udf.no/min-side eller kontakt medlemservice om du har spørsmål medlem@udf.no, tlf.: 24 14 20 00

Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

UTDANNINGSFORBUNDET

Besøksadresse: Hausmanns gate 17, Oslo
Postadresse: Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo. Telefon: 24 14 20 00

Hold deg
oppdatert,
last ned
appen

UTDANNINGSNYTT